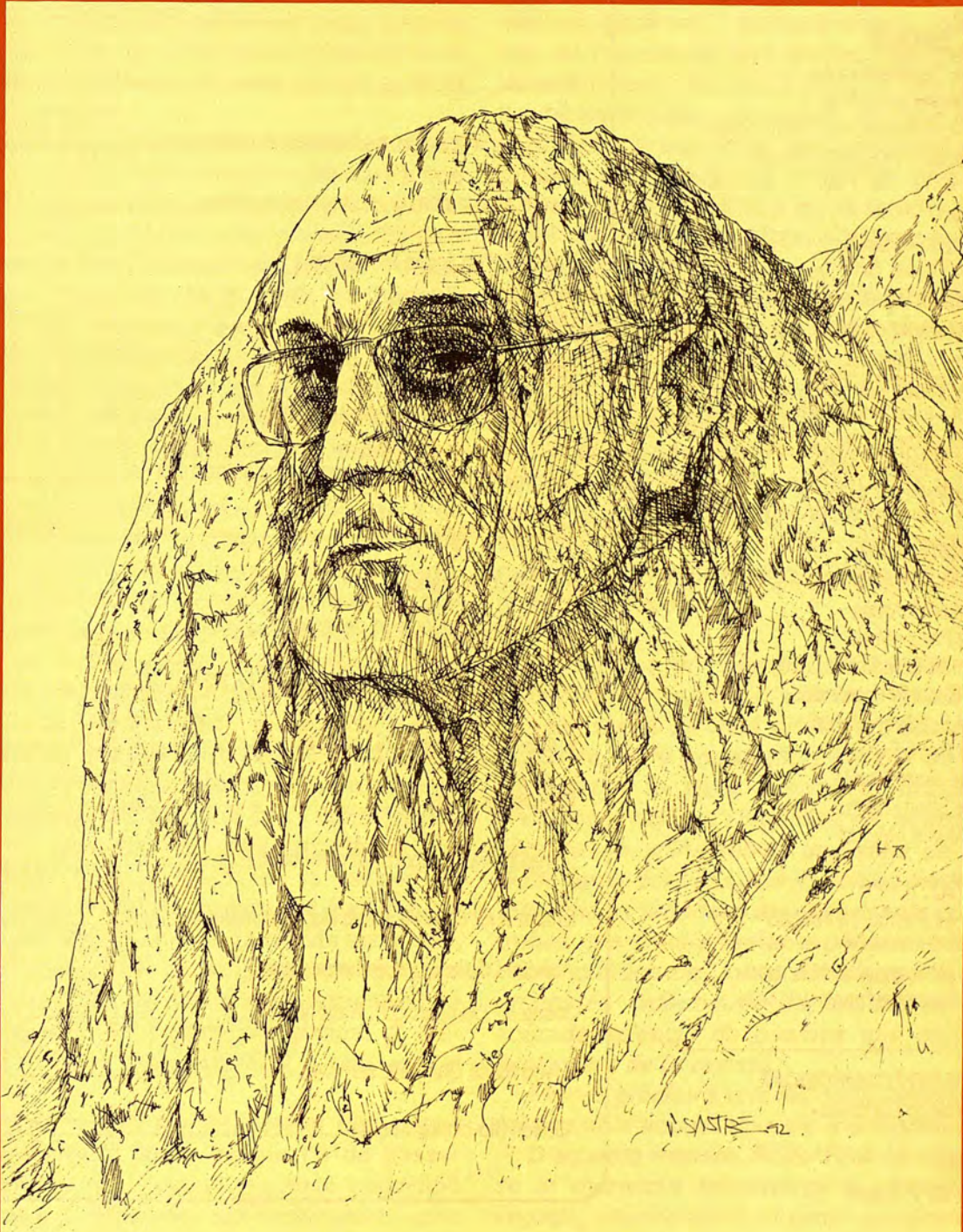

PISSARRA

Revista d'ensenyament de les Illes núm. 65 novembre - desembre 1992

HOMENATGE A JOSEP M.ª LLOMPART

PISSARRA

Revista periòdica d'informació de l'ensenyament de les Illes Balears.

EDITA: **STEI**

Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament de les Illes.
Carrer de la Vinyassa, 14 07005 Palma
Tf.(971) 460888 Fax.(971) 771200

DIRECCIÓ:

Pere Polo Fernández

COORDINACIÓ:

Joan M. Mas Adrover

CONSELL DE REDACCIÓ:

Gabriel Caldentey Ramos
Neus Santaner Pons
Tomàs Martínez Miró
Sebastià Serra i Juan

COL-LABORADORS:

Josep M. Llompart de la Peña
Aina Moll Marquès
Damià Pons i Pons
Bartomeu Cantarellas Camps
Albert Catalán Fernández
Miquel F. Oliver Trobat
Miquel Rayó Ferrer
Gabriel Janer Manila
Miquel Sbert i Garau
Felip Munar i Munar

PUBLICITAT:

Vinyassa, 14 Palma. Tf: 460888

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors

MAQUETACIÓ I COMPOSICIÓ:

Tino Franco González

COBERTA:

Dibuix de V. Sastre

IMPRESSIÓ:

Escola de Formació en Mitjans Didàctics

Dep. Legal: PM 533/79

ÍNDEX

HOMENATGE A JOSEP MARIA LLOMPART

Editorial	3
Josep Maria Llompart, un Homenot de Mallorca	4
Josep M ^a Llompart, un senyor nacionalista	8
Una lliçó d'en Josep M ^a Llompart	10
L'horitzó platejat de la lona	13
Josep Maria Llompart:	
Obra per a lectors infantils? L'home	15
Algunes claus per a un ensenyament autocentrat	17
Llompart, l'exemple civíc	19
Amistat i convivència	
amb Josep M ^a Llompart de la Peña	21
"Pensament, sempre amunt, sempre en l'aire..."	23
Entrevista a Josep M ^a Llompart	26
Paraula de Poeta	31
Josep Maria Llompart: Un camí florit	37
Entorn a <i>El Circ</i> de Josep Maria Llompart	40
Activitats didàctiques en homenatge a	
Josep M ^a Llompart C.P. Rafal Vell	44
Josep Maria Llompart, sempre	48
Dades Bio-bibliogràfiques	52

EDITORIAL

Amb aquest número monogràfic la revista PISSARRA s'adhereix a l'homenatge a Josep Mª Llompart, sens dubte una de les figures més rellevants del món cultural del nostre poble. Gràcies a ell, i a altres també il·lustres personatges del món de la cultura, avui és possible mirar el futur amb un cautelós optimisme.

Llompart es declara aclaparat per l'allau d'actes d'homenatge que s'estan succeint i desitjaria que el deixassin tranquil fruit de la seva recent jubilació. Si accepta aquests actes de reconeixement és en nom de tota una generació d'esforçats treballadors de la llengua (F. de B. Moll, M. Sanchis Guarner, J. Vidal Alcover,...) que han fet possible que la nostra llengua es mantingués viva, malgrat ésser llargament perseguida; que el català tingui el reconeixement d'oficialitat al nostre territori i que hagi adquirit un status internacional, impensable no fa molts d'anys.

Aquesta tasca de reconstrucció de país i de normalització cultural i lingüística és una feina inacabada. Per sort, però, seguim comptant amb Josep Mª Llompart com exemple, conseller i animador. Des de l'òptica de l'ensenyament, la situació actual de la nostra llengua ens permet ésser relativament optimistes, per quant el panorama a hores d'ara és ben diferent al que ha viscut Llompart durant molts d'anys de la seva dilatada actuació. El català ha guanyat terreny en el camp de l'ensenyament. Ha guanyat pes i consideració social, però, --com diu Llompart-- ha perdut terreny al carrer. S'ha convertit en la llengua de l'escenari, però no és la llengua del pati de butaques. És una llengua cada vegada més coneguda, gràcies sobretot a l'esforç dels ensenyants; però no es fa necessari per viure amb normalitat, a causa d'una ineficaç política lingüística. A Mallorca s'hi pot viure tranquil·lament sense usar el català.

Llompart es manifesta plenament convençut que el redreçament de la llengua ha de passar necessàriament per l'escola. Aquesta convicció ens confereix a nosaltres, els ensenyants, una responsabilitat primordial. Els ensenyants assumeixen majoritàriament aquesta responsabilitat, malgrat les dificultats i entrebancs que apareixen

a l'hora de dur a terme l'ensenyament en català (encara es necessita "demanar permís" per ensenyar en català a les nostres escoles, manquen mitjans materials i assessorament, els mestres han de reciclar-se fora de les hores de la seva jornada laboral, etc. etc.). Així i tot, són nombroses les iniciatives que, aquí i allà, van sorgint entre el col·lectiu d'ensenyants que, empesos pel voluntarisme i la il·lusió, es situen en el camí de la normalització lingüística en el terreny que els és propi: els centres escolars. Així les coses, cal que ens preguntem, què no es podria aconseguir si de veritat es comptàs amb el veritable suport de les administracions implicades?. Els ensenyants són imprescindibles per al redreçament de la nostra llengua, però també ho és la voluntat política de qui controla el poder.

Cal que el català esdevingui llengua necessària per a tots els usos. La normalitat és possible des de la legalitat vigent i, per altra banda, es compta amb la il·lusió i el coratge d'un bon nombre d'ensenyants. Qui hi posarà el que hi manca perquè això es faci realitat?.

En aquest número de PISSARRA hi podeu trobar un bon nombre d'articles d'opinió elaborats des de punts de vista diferents i sobre diferents aspectes de la personalitat i l'obra de Josep Mª Llompart, i la seva enorme contribució al redreçament cultural i lingüístic del nostre país. Per altra banda, s'insereixen una sèrie de propostes didàctiques sorgides dels mateixos centres educatius i que es proposen als ensenyants com eina de treball que ajudi a donar a conèixer als alumnes l'obra poètica de Josep Mª Llompart. Aquestes propostes didàctiques es completen amb una acurada selecció de poemes que configuren el suplement de la revista.

Moltes gràcies a tots els col·laboradors que han fet possible aquest número monogràfic.

D'aquesta manera, PISSARRA ha volgut sumar-se al merescut homenatge a Llompart i, a la vegada, manifestar-li el propi agraïment per les seves múltiples col·laboracions, i, molt especialment, per la seva amistat, manifestada en tantes ocasions. GRÀCIES, LLOMPART.

Josep Maria Llompart, un Homenot de Mallorca

Aina Moll

Fa més de trenta anys, el gran escriptor empordanès Josep Pla va escriure dues sèries d'Homenots, uns escrits que ell definia, al prefaci de la segona sèrie, com a "retrats de persones que arribaren a obtenir una gran distinció en determinades activitats del coneixement, de la investigació, de la vida del país, de l'empirisme i de l'acció". L'impacte d'aquests retrats i la rellevància i diversitat dels retrats van fer que el mot homenot, amb el sufix -ot, que en català té generalment sentit pejoratiu, prengué un sentit positiu i es convertís en una espècie de "títol honorífic" amb matís afectiu: parlar d'un "gran home" resulta ampul·lós i marca distància entre la persona designada i el comú de la gent; un "homenot" viu entre la gent i fins i tot ajuda la gent a viure millor, a saber més coses, a conèixer el seu patrimoni, a ser ella mateixa i sentir-se'n satisfeta...

Josep Mª Llompart de la Peña, nascut a Palma l'any 1925, era massa jove aleshores per ser considerat un Homenot, però no dubteu que si Josep Pla visqués ara i volgués fer una tercera sèrie d'aquells retrats, no deixaria d'incloure-l'hi amb tots els honors. Intentaré resumir-ne els motius.

Llompart és llicenciat en Dret per la Universitat de Barcelona i

ha estat durant molts anys funcionari d'Obres Públiques, fins que es va jubilar, fa dos anys. Consta que hi va fer molt bona feina i que ha deixat molt bon record entre els companys. Però aquesta tasca funcional, que constitueix el nucli central del currículum de molts de ciutadans, resulta petita, quasi marginal, dins el conjunt de les seves activitats.

Josep Mª Llompart és un gran poeta, un dels més grans de la literatura catalana del segle XX. No parlaré de la seva poesia -estic segura que altres, més qualificats que jo, ho faran en aquesta mateixa Pissarra-, però no em sé estar de reproduir el poema que dedicà a la memòria de Cèlia Viñas (la poetessa mallorquina que deixà a Almeria un record inesborrable com a professora de literatura, i a nosaltres

el bell llibre de poemes *Del foc i de la cendra*), amb qui compartí -compartírem- a més d'inquietuds patriòtiques i literàries, excursions inoblidables. És aquest:

*I ara ja saps la mort, Cèlia Viñas
-ai aquell foc, foquet, cendra astorada.
Ara ja saps la mort. No et calen versos
ni ocells ni primaveres per alçar-la.*

*¿Ho veus? No s'ha aturat un sol rellotge
ni s'ha estremit la seda de la cala;
el vent, que desconeix la teva absència,
ajup les herbes del record...*

Descansa.

*Nosaltres sols, amb tota la mort teva,
repndrem el camí.*

Adéu, companya.

Ser un gran poeta, però, no és suficient per assolir la "categoria d'homenot". Aquesta dimensió li ve de la tria del camí, que va fer de molt jove, i de l'absoluta fidelitat amb què l'ha seguit al llarg de la seva vida, reprenent-lo amb fermesa cada vegada que la mort o la llunyania li feien perdre un company de viatge. És el camí del recobriment d'identitat de Mallorca, en tots els aspectes, però d'una manera especial en el de la llengua i la literatura, en què la seva aportació podia ser més valuosa.

El va descobrir tot sol, ja que la llengua de la seva família era el castellà; ho explica en un magnífic poema, *Petita història familiar*, que obre el seu llibre *Memòries i*

confessions d'un adolescent de casa bona i acaba així:

... Camino

camins de rodamon (amb una certa por que l'avi m'empaiti) i les paraules han madurat en mi com una fruita. Ara sóc d'elles i potser dels homes. Perquè els mots que altre temps jo no/ sabia

m'han abocat al poble, als difícils carrers de la ventada, als indrets ablamats on he de viure i qui sap si morir.

Mentre les paraules maduraven dins ell, i fruitaven en llibres de poemes, ell ha anat avançant dins la ventada, des d'aquells temps difícils en què la nostra llengua era marginada de l'escola i de la vida pública, fins ara que, amb un marc legal que en permet el recobriment, lluita per vèncer la inèrcia de situacions i actituds que són fruit de segles de dominació.

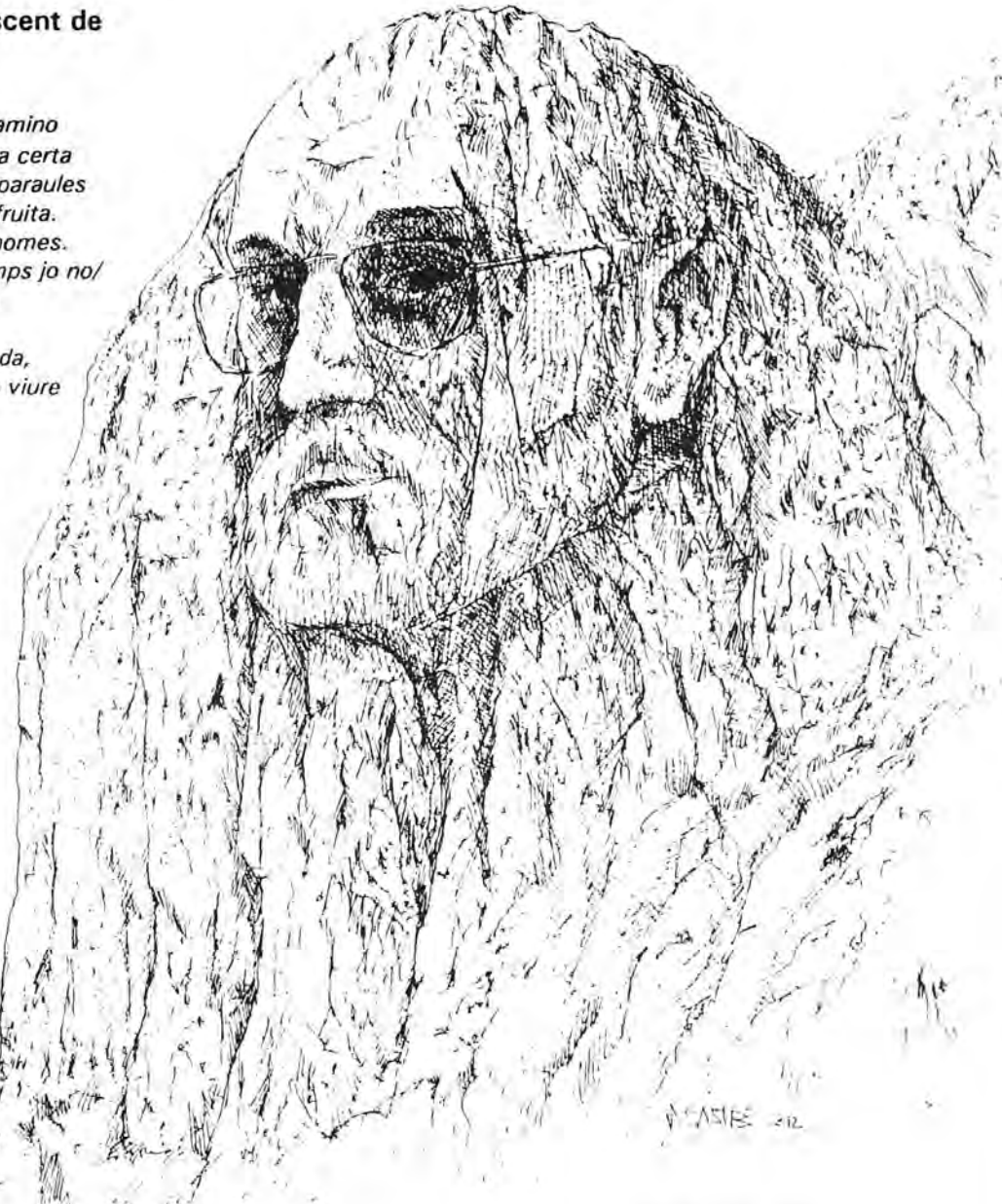
Abocat al poble, i conscient que la

identificació d'aquest amb la seva llengua i cultura és indispensable per salvaguardar-ne la identitat, no ha plangut esforços per fomentar, d'una banda, la consciència d'aquesta identitat i el cultiu de noves vocacions literàries que augmentin l'aportació de les Illes a la cultura catalana,

i de l'altra, el seu coneixement i valoració a la resta dels Països Catalans, a Espanya i al món.

Jo el record dels anys 40, quan venia per ca nostra amb Jaume Vidal Alcover (que tenia dos anys més que ell) i Llorenç Moyà (que en tenia nou més), i

conversaven llargament sobre llengua i literatura amb mon pare, i sobretot amb Manuel Sanchis Guarner, que els ajudava a orientar la seva vocació literària (no em feien gaire cas els primers anys, però a mesura que vaig créixer vaig anar incorporant-me a les seves converses i compar-

Dibuix de V. Sastre

tint els seus projectes). Eren "els poetes joves", que animaven les tertúlies literàries i les lectures poètiques a cal poeta Guillem Colom, on tenien ocasió de tractar els "cappares" de la poesia mallorquina de l'època -el mateix Colom, Miquel Ferrà, Miquel Forteza, Joan Pons i Marquès...- i d'entrar en contacte amb escriptors del Principat i de València. Participaven també activament en l'organització d'aplects literaris i d'excursions diverses amb finalitats culturals i en totes les activitats del Secretariat del Diccionari (del qual Llompart i Jaume Vidal formaven part). Conferències, exposicions del Diccionari, relació amb els escriptors del Principat i de València, la frustrada aventura de la re-

vista Raixa (amb el consell de redacció format per Sanchis, Llompart, Moyà i Vidal Alcover) i la que emprengueren tots sols amb la col·lecció La Font de les Tortuques; la crònica de Mallorca del Cap d'Any de la col·lecció Raixa (1956-1964)... en totes les activitats de la resistència cultural, Llompart tenia un paper important, de pont entre generacions i de concòrdia entre caràcters diversos. I quan Sanchis tornà a València, l'estiu de 1959, ell assumí amb tota naturalitat el paper de promotor cultural i de guia de les noves promocions: crec que no és exagerat dir que la gran majoria dels escriptors novells (si no tots) han trobat la seva casa generosament oberta quan hi han acudit per oferir-li la

primícia de la seva creació i rebre'n consell i encoratjament.

Aquest suport l'ha exercit també amplament des del seu càrrec d'assessor literari de l'Editorial Moll (1962-1990), no sols decidint la publicació de molts de llibres, sinó avalant-los amb un pròleg (49, de les publicacions de l'editorial) o amb la presentació pública. D'altra banda, de 1957 a 1962 va ser secretari de redacció i sots-director de "Papeles de Son Armadans" i va fer un important paper de pont entre les cultures catalana i castellana (és l'únic període en què Camilo José Cela s'ha interessat per la llengua i la cultura de la terra que l'acollí), que culminà en els Coloquios de Poesía de Formentor (1959), que reuni-

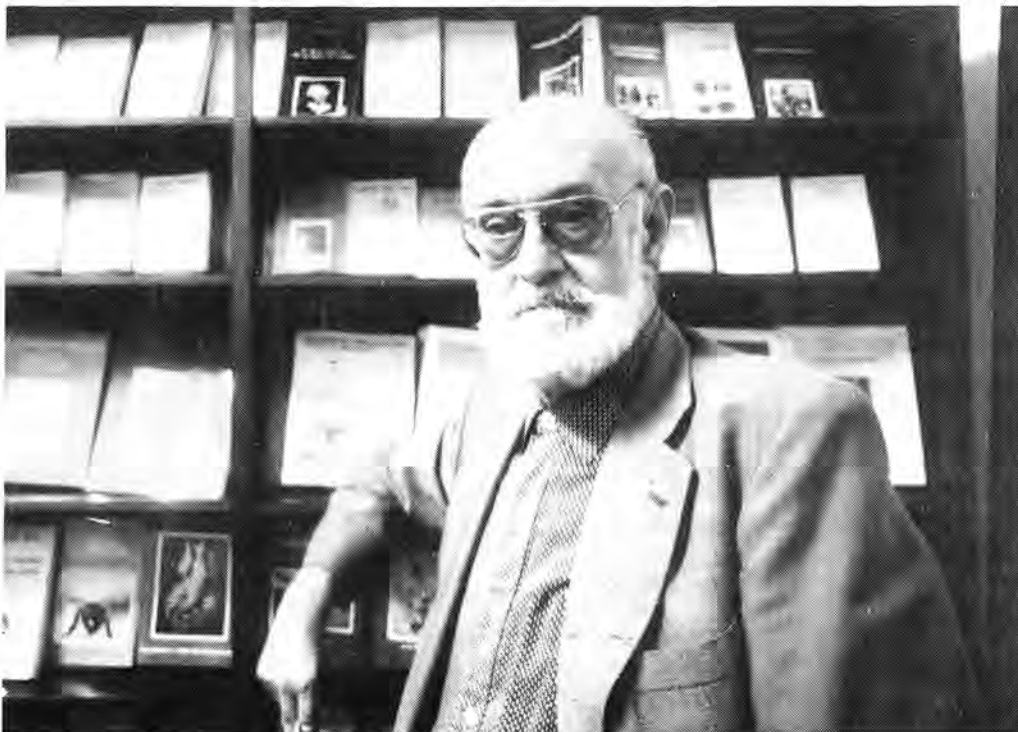

Foto: Arxiu Última Hora

ren durant uns dies, per invitació de Cela, les primeres figures de la poesia catalana i castellana de l'època. També ens ha obert el camí de la relació amb la literatura gallega amb les seves traduccions de poetes gallecs al català.

Ha posat a l'abast del gran públic el coneixement de l'aportació mallorquina a la literatura catalana, per mitjà de nombrosos articles i dels seus llibres La literatura moderna a les Balears (1965) i Literatura mallorquina contemporània (1973) -i en ocasió del present homenatge, l'Editorial Moll li'n publica un altre, La narrativa mallorquina-, i ha exercit el mestratge directe amb unes quantes "fornades" d'alumnes de Filologia Catalana de la Universitat de les Illes Balears.

Soci de primera hora de l'Obra Cultural Balear, ha donat sempre suport a l'Obra i a totes les empreses que hi han estat relacionades (va ser cap de redacció de la revista Lluç, un dels puntals del Congrés de Cultura Catalana a Mallorca, etc) i l'ha presidida durant dues "legislatures", de 1976 a 1982. Ha presidit també l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, i ara presideix Lluç, la federació de les principals entitats cíviqües de defensa i promoció de la llengua catalana: Omnium Cultural, Obra Cultural Balear i Acció Cultural del País Valencià. Ha representat les forces culturals de Mallorca i dels Països Catalans en general, en nombrosos fòrums nacionals i internacionals i ha "mostrat cara" per la llengua en tota casta de circumstàncies des

de les més compromeses, com quan va ser detingut en ocasió d'una "aula de cultura" de la Casa Catalana, o quan aguantà a peu ferm una esbroncada de gent mal informada, damunt l'estrada de la Plaça Major de Palma en l'acte final de la gran manifestació del 29 d'octubre de 1977, fins a les més protocolàries, com les gestions prop dels ministres de Cultura Semprún i Solé Tura perquè assumesquin la responsabilitat que la Constitució confereix a l'Estat en la defensa i protecció de les llengües no castellanes.

En resum: és amb tota justícia que va ser guardonat l'any 1982 amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, que actualment és reconegut com a "patriarca" de les nostres lletres i que la felicitativa de retre-li un homenatge ha estat acollida càlidament a tots els Països Catalans i ha pres unes dimensions que sens dubte no s'havia imaginat ni el més optimista dels seus promotors.

Voldria que els nostres estudiants de batxillerat s'adherissin a l'homenatge de la manera que més el pot satisfer: triant el camí que ell va triar quan tenia la seva edat, i seguint-lo amb el mateix entusiasme i tenacitat. Ara és més planer que quan ell el va emprendre, gràcies en bona part a ell i a la gent que, com ell, "ha viscut per salvar-nos

els mots". Però encara ens en queda un bon tros -no lliure d'obstacles, per cert-, abans d'arribar a la meta que ens hem fixat: la de la senzilla normalitat en què la gent de Mallorca, amb la mateixa naturalitat amb què respira l'aire mallorquí, visqui en la llengua catalana, pròpia de Mallorca. L'homenot Llompart serà feliç de veure's acompanyat en aquest camí per uns joves d'avui disposats a seguir-lo, i a reprendre'l amb coratge tantes vegades com sigui necessari.

* * *

SERVEI DE LLIBRES
ESTRANGERS
LLIBRES DELS PAÏSOS
CATALANS
JOGUINES I LLIBRES
INFANTILS

Carrer d'en Rubí, 5
Telèfon: 71 38 21
07002 PALMA

Josep Mª Llompart, un senyor nacionalista

Antoni Artigues

No hi ha amor com aquell que parla, de paraula i d'esperit, amb tu, una mateixa llengua

JAUME VIDAL ALCOVER

Esser o tenir: vet aquí el problema

BLAI BONET

Ben segur que no he après de Josep Maria Llompart la seva moderació en les idees i en el llenguatge ni el seu pragmatisme (que no és docilitat canina ni ànsies mossones de sortir a la foto al preu de dir o de fer qualsevol pallassada). Ni opinàvem sempre igual quan coincidírem a la Junta de l'Obra Cultural Balear, ni votàvem quasi mai junts al Departament de la UIB a què ens van inscriure, ni va esser partidari de la publicació del meu recull d'escrits **Mecanismes de poder** a l'editorial Moll. Això per a mi no té importància; només són els mossons (digau-n'hi iupis o llepes o nous rics) que no admeten la crítica, la ironia, la dissensió (perquè saben que ocupen un lloc que no els correspon, que els ve gros, que tenen por de perdre perquè és tot el que tenen --ja que la dignitat l'han deixada al replà. Ho diu Llompart:

Trencau una sola baula de la cadena i se us haurà esgarriat la vostra identitat pròpia.

El que he après d'ell és el seu sentiment i el seu comportament sòlid, incorruptible (i no exposat als oportunitats i als propis interessos mesquins), d'impulsar la reconstrucció lingüística i cultural dels Països Catalans com a únic mitjà per al necessari

recobrament de la nostra nació catalana.

I això és el que voldria que aprenguessin els mestres en lloc d'exercir un regionalisme estèril o col·laboracionista o en lloc de comportar-se com autèntics genocides de la nostra nació catalana fent l'ensenyament en espanyol.

He de fer aquí una fitxa didàctica sobre la conveniència de tenir mapes de Països Catalans penjats a l'escola i a la classe?, sobre la importància dels intercanvis escolars (com a mínim epistolars) amb altres escoles catalanes (de Vic, de Castelló, etc.)?, sobre la imperiosa urgència de crear figures conegudes i estimades pels allots d'entre els personatges de la història i de la literatura catalana, etc.?

No faré cap fitxa sinó que us recomanaré que us imbuïu de l'esperit català d'aquest senyor-nacionalista. Podeu llegir la seva obra d'historiador de la literatura catalana per estimar més els nostres literats, o podeu llegir un recull recent de paraules seves: **PAÏSOS CATALANS? i altres reflexions**. Mallorca: Moll, 1991. (Les cites d'aquest escrit són tretes d'aquest llibre).

Llompart no pateix del mal de molts de pedagogs i psicòlegs; vull dir que té coses a dir i que les diu clares no embulla sinó que aclareix: *jo diria que la cultura és tot allò que dona fesomia a un poble, a un grup humà; tot allò que fa que aquest grup sigui ell mateix i no un altre. (...) Consciència cultural i consciència nacional són, en el fons, una mateixa cosa inseparable i indestruïble.*

No pateix del mal de molts de periodistes d'escriure sobre no se sap bé què, però en espanyol, ni del mal de molts polítics, que a força dembullar el personal s'han embullat ells mateixos -- sempre en benefici material propi, això sí. Llompart parla, i ben clar, d'inserir *les Illes Balears dins el marc nacional dels Països Catalans, única opció vàlida perquè els pobles insulars retrobin la seva identitat. (...) Per a la tasca*

que hem de dur a terme cal que somiem una pàtria. Però l'hem de somiar com hauria volgut el poeta Pere Quart: completa. De Salses fins a Guardamar i de Fraga fins a Maó.

Josep Maria Llompart no té por, perquè és un senyor: no ambiciona per a ell, no ha d'actuar per treure profit propi de cada situació. Josep Mª Llompart no va tenir por de fer callar amb el seu crit de CATALÀ!!!, CATALÀ!!! les veus anticatalanistes de la plaça Major a la Diada per

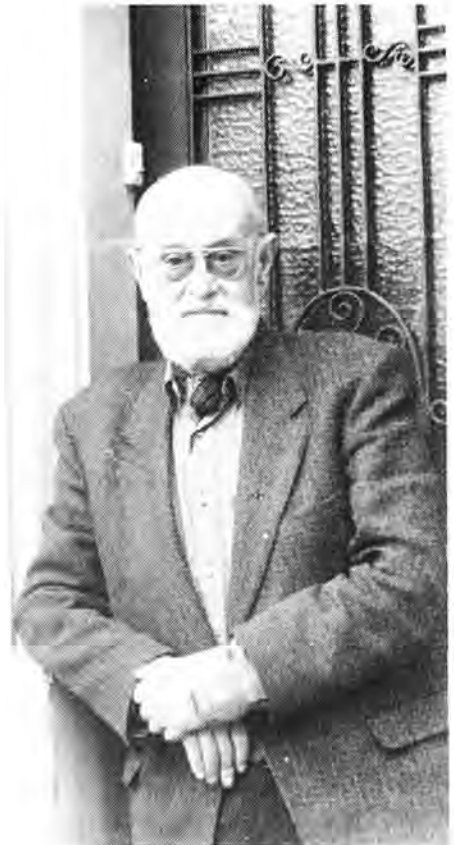
l'Autonomia. No va tenir cap inconvenient a presentar el llibre de Jaume Fernández **Terra Lliure** ni de publicar el seu escrit a una publicació gens i gens curricular, **EL LLAMP**: simplement perquè mai no ha necessitat fer currículum ni ha ambicionat res per a ell en la seva actuació nacionalista (ni diners --ha cobrat cada mes de la seva feina en un altre camp--, ni càrrecs --n'ha acceptat algun però no els ha anat a cercar--, etc. Compareu això amb el que corre avui!! Perquè surten al diari

es pensen esser na Lola Flores).

Si molts no estam d'acord amb el model que propugna perquè volem anar més lluny, millor. Però em sembla que pocs dubten que Josep Mª Llompart sempre ha proclamat la necessitat de l'unilingüisme català --i més encara, és un dels pocs escriptors mallorquins que l'ha practicat-- i de la restitució de la sobirania cultural i nacional de la nostra nació catalana.

Primavera d'hivern de 1992

AQUÍ
UNRENEGADO
TRAIADOR A
ESPAÑA

"... els secessionistes de la llengua aniran desapareixent. Nosaltres també morirem, però en deixarem successors; ells no." (Josep Mª Llompart). Foto: Arxiu Xesc Amengual.

Una lliçó d'en Josep Mª Llompart

Josep A. Grimalt

Quan la revista em va demanar una col·laboració per al present número d'homenatge a En Josep M. Llompart, em va deixar en plena llibertat de triar-ne el tema. N'hi havia molts, de temes, a triar. La personalitat d'En Llompart presenta, com és sabut, facetes diverses. Molts creuen que serà la seva obra de poeta la que s'imposarà, a la llarga, sobre les altres. M'ho pens també jo, que som negat per a la poesia, fins i tot com a lector, i ja no dic com a creador; però per això mateix no gosaria fer-ne cap comentari. Podria parlar de la seva labor com a crític literari, i no voldria pecar d'arrogància si me consider una mica més capaç de comentar-la. En Llompart és un crític en el sentit clàssic del mot: gaudeix d'una competència òptima com a lector, que li permet fer efectius tots els valors que conté potencialment cada obra que examina. La seva experiència de lector, a més, s'estén per les èpoques, els llocs i els gèneres més varis. Però també la seva obra crítica és coneguda i reconeguda, com ho és la seva feina de traductor, i jo m'estimaria més tractar de qualche aspecte de la seva actuació no tan expressament considerat. N'hi ha un que, tot i essent ben públic, i potser de tant que ho és, l'hem considerat obvi fins al punt

de no valorar-lo com pertoca.

M'explicaré: hi ha homes que realitzen una obra important, fins i tot decisiva per a una cultura, però que té una repercussió social indirecta i limitada a uns sectors. Ho podríem dir del Llompart poeta, crític i traductor. Hi ha personalitats, en canvi, que s'orienten cap a un efecte social directe. I En Llompart, en els moments decisius de la nostra història recent, quan ens hi jugàvem la identitat, sobretot en la dimensió lingüística i cultural, va tenir una actuació pública impecable, en perfecta coherència amb el seu pensament. Un caire d'aquesta actuació va ser el didàctic, del qual jo em vaig beneficiar personalment, i voldria que aquest escrit en servís de testimoni i de reconeixement.

Al llarg de la meua vida, he pogut seguir, i de qualche manera viure, uns canvis ben curiosos

en l'actitud dels mallorquins respecte de la llenguapròpia. Record una conversa mantinguda a una rotllada de desenfeinats. Tots eren mallorquins i de poble. Va tenir lloc un estiu dels darrers anys quaranta; no havíem sortit de tot, doncs, de la post-guerra. Hi prenia part una dona, que vivia amb uns senyors francesos, als quals feia de *bonne*. Estava molt orgullosa dels seus vincles amb la pàtria de Riche-lieu, per molt humil que fos la circumstància que els hi havia creats.

Aquella dona va fer una gran apologia de la llengua francesa, que considerava més excelsa que l'espanyola, i un dels seus arguments era que la francesa tenia una "gramàtica més profunda" (ella pronunciava "profonda", amb la R arrossegada). Amb aquestes mateixes paraules ho va dir, ho record com si fos ara.

Els contertulis, tots persones prudents, no li varen contradir per discreció elemental; però com se'n fou anada saltaren els comentaris. Tots, i entre ells hi havia un mestre d'escola, coincidiren que aquella valoració desigual de les llengües comparades era inadmissible: el francès no podia ser superior a l'espanyol, ni per la "gramàtica profunda" ni per cap altra raó.

No hi hauria hagut motiu de recordar l'anècdota, si no fos

perquè qualcun dels presents va precisar: "Encara hagués dit millor que el mallorquí... perquè el mallorquí... ja ho sabem, però el castellà..." No s'alçà cap veu discrepant.

Era l'època dels atributs denigratoris: el mallorquí és comú, baix, endarrerit, malsonant, ordinari, rústic; el castellà és fi, elevat, progressiu, sonor, senyor... Era el temps en què les famílies amb possibles enviaven les nines a estudiar pensionistes a un col·legi de Ciutat, on les recobrien del vernís adequat per a dissimular-los les tares d'origen. Era la primera passa cap a la seva futura ascensió social. Com a primera providència, al col·legi, els mostraven de no parlar en mallorquí. Ho dic així intencionadament perquè, en efecte, no se tractava tant d'aprendre de parlar una altra llengua, sinó d'aprendre de no parlar la pròpia. Per això no solien arribar a dominar el castellà a la perfecció. El mètode aplicat no els solia reparar les deformacions de fàbrica, però almenys els inspirava un sentiment de culpa per tenir com a parla materna un dialecte indigne. Convertides més tard en mares de família, transmetien aquest sentiment als seus fills i, per preservar-los d'aquella vergonya, ja des del bressol els parlaven com podien en el seu castellà, més o menys ben endegat.

Però els darrers anys seixanta les coses començaren a canviar i, durant la dècada dels setanta, l'actitud general dels mallorquins envers la llengua, a un observa-

dor superficial, li hauria semblat just l'enrevés de l'anterior, com si haguéssim donat un tomb de 180 graus, i perdonau el clixé. S'havia despertat una mala consciència entre els mallorquins pel tracte donat a la llengua pròpia, i aleshores li canviàrem els atributs: de considerar-la aspra, rústica, ordinària, etc., passàrem a proclamar-la dolça, tendra, íntima i entranyable, sobretot entranyable. Recordau l'eslògan (que no posaren en

circulació els seus enemics, precisament) "estimem la nostra llengua", consigna inconcebible en boca d'un nord-americà, posem per cas. Al català, continuàvem negant-li uns drets que reconeixíem al castellà en exclusiva. En compensació, concedíem al català aquells atributs idealitzadors. No em resistesc a transcriure unes línies publicades a un diari de Ciutat: "Nuestra lengua, el catalán, y más íntima todavía, su variedad

Foto: Arxiu Xesc Amengual

dialectal mallorquina. Al decir nuestra, significamos la condición de lengua materna, a la que debemos un amor irrenunciable, aunque compatible con el respeto y hasta veneración por el castellano, la hermana lengua oficial española". (1)

La trampa era molt perillosa. Jo mateix, ho confés, hi vaig caure. Em creia tenir superat el vell prejudici, quan només m'havia girat de banda per dormir més còmode. I com jo, molts.

Doncs bé, dins aquest quadre, En Josep Maria Llompart va exercir entre nosaltres l'oportuna feina pedagògica. Va ser justament durant una conferència seva, en què va donar una lliçó tan elemental com urgent de sociolingüística, quan vaig comprendre l'engany que hi havia amagat darrera aquesta cançó, que avui encara entonen algunes de les nostres autoritats autonòmiques més conspícues per tranquil·litzar la pròpia consciència. Vaig comprendre que assignar uns papers distints a cadascuna de les llengües era establir una jerarquia en la qual, a la nostra, li tocava la part pitjor, per enlairat que semblàs el paper que havia de representar el català entre nosaltres.

Aquest prejudici se manifesta en formes vàries, que sempre posen a la llengua una limitació, en un sentit o en un altre. En ocasió de la polèmica d'En Pep Gomella, que era tot un reflex d'aquella situació, En Llompart, més bé que cap altre dels que hi participaren, en va formular el diagnòstic exacte. La "doctrina" dels gonellistes, professada de

bona o de mala fe (2), en el fons se reduïa a negar a la llengua catalana el dret a allò que han de tenir totes les llengües de pobles civilitzats, i que tenen totes les dels països lliures: una modalitat culta, que tots reconeixen com a pròpia, al costat de les varietats dialectals i socials, i que és objecte de regulació gramatical i d'ensenyança a les escoles.

Recoman als lectors interessats que llegesquen les aportacions d'En Llompart a la Polèmica (3). La "Carta cordial i oberta a Lluís Ripoll", a part la qüestió de fons, és un model de claredat en l'exposició i de contundència en l'argumentació, virtuts que la fan digna d'esser llegida, fins i tot fora de la circumstància que la va provocar.

Jo no sabria qualificar exactament la situació actual. Crec que estam en camí de superar els prejudicis de l'etapa anterior a què em referia. El post-fran-

quisme, però, ha fet sorgir unes noves dificultats a la normalització de la llengua, que ara no puc considerar perquè passa d'hora d'acabar aquest article.

Repetesc el meu agraïment al senyor Llompart i li desig allò que voldria per a mi mateix. Ni ell ni jo no entrarem a la Terra Promesa, però tant de bo si almenys fossim a temps de poder-la contemplar des de lluny.

(1) "Diario de Mallorca", 7/VI/74. La columna se titula Nuestra lengua i no du firma. Els subratllats són meus.

(2) Alguns raonaments que apareixen en els textos firmats amb el pseudònim de Pep Gonella fan dubtar de la bona fe de qui els va redactar; però podem suposar que hi ha persones que comparteixen de bona fe la ideologia que aquells escrits reflecteixen.

(3) És fàcil accedir a la Polèmica perquè va ser recollida íntegrament i augmentada amb textos inèdits en un volum titulat Polèmica d'En Pep Gonella (Ed. Moll, Palma de Mallorca, 1972. Col. "Les Illes d'Or", n. 104).

NEU A SUPER - ESPOT

Del 4 al 10 de gener (Reis)

Sortida amb vaixell a Barcelona

Preu en	quàdruple	56.900 ptes.
	triple	57.375 ptes.
	doble	60.200 ptes.

El preu inclou:

- * Anada i tornada en cabina
- * Trasllats
- * 6 nits a hotel en pensió completa
- * 5 dies forfaits.

SOL·LICITI DESCOMPTES PER A MENORS

INFORMACIÓ

C. Pare Molina, 43 Tf. 20 30 10

**Viajes
Barceló**

L'Horitzó platejat de la lona

L'evocació del circ a la poesia de Josep Mª Llompart

Gabriel Janer Manila

Avui m'he proposat de rastrejar en l'obra poètica de Josep M. Llompart les empremtes del circ, les marques que el record del circ de la infantesa -écuyères i pallassos, domadors i músics, trapezistes perduts en el cel de la lona- ha deixat en la seva poesia.

He pogut inventariar quatre textos en els quals la presència del circ es converteix en el suport de l'univers poètic de Llompart. Dos, successius, a *Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona* (1974), un altre a *Mandràgola* (1980), i un quart poema publicat posteriorment a l'aparició del poemari *Spiritual* (1992), per ara, el seu últim aplec. (1)

Llompart diu -m'ho ha dit privadament- que el circ apareix en la seva poesia en forma d'encàrrec, perquè es tracta en cada cas de textos circumstancials escrits en homenatge a Joan Soler-Jové, al qual li dedica de manera explícita el segon i el quart. També el tercer, titulat "La Relíquia", de *Mandràgola*, és dedicat a Charlie Rivel, el gran pallasso del qual Soler-Jové ha dibuixat gairebé tots els gestos i tots els silencis. No obstant aquesta circumstancialitat, persisteixen al llarg d'aquests textos els temes estimats per Llompart: l'evocació de la infantesa com un bé perdut, el temps irre-

cuperable, la ciutat dels somnis...

El poeta sap que va esser feliç, quan era un infant. S'enrecorda del circ i l'evoca en el poema "El Circ" de la mateixa manera que evoca la infantesa. El poeta comença: "*Aquella noia del circ tenia els cabells blaus / i els ulls rossos*". Hi ha en l'intencionat capgirament dels adjectius una referència subtil a aquell temps venturós; però també tracta de dir-nos que és un bé perdut, allunyat, del qual conserva una imatge boirenca en la memòria dels seus "ulls rodons", una imatge en la qual fàcilment poden confondre's els colors.

L'eufòria evocadora del record es trenca de sobte amb el sarcasme: "*Passaven écuyères, pallassos plens de plena / amb el rostre esqueixat / -que ara gairebé puc veure en el mirall- / i els domadors vermells amb les*

medalles, / mentre la banda galtejava un esclat de trompetes". El poeta sap que la memòria del circ és remota, que es perd rere la cortina dels anys i que la seva cara, en mirar-se al mirall, li recorda els pallassos plens de pena.

Més endavant, tornarà a aquest sarcasme, una mica més suavitzat: "*Ella volava per estrelles de plata / -de plataions, diria ara-*". Llavors, dirà que ho recorda -potser ens ho recorda- "*...per entremig de caramells de runa*", que, burlant-se de tot quant ha perdut, "*i tot fent pam i pipa*", escriu "*aquests versots*". Només per riure's del passat irrecuperable, el poeta rescata un gest d'infant.

Però la noia del circ que tenia els cabells blaus i els ulls rossos, que volava enlaire "*i s'allunyava xalesta per l'horitzó de la lona*", esdevindrà el mite que el home feliç per sempre de la "*Cançó d'anar a les títeres*" cerca abastar: "*I quan seré gran / enamoraré / altes trapezistes / pels cels mentiders*".

No hi és, la noia, a "La Relíquia", segurament un dels textos més dramàtics de Llompart. Escrit en forma de paràfrasi al poema de Joan Alcover -"*tema i variacions en homenatge a Charlie Rivel*", anota a la dedicatòria-, conté una immensa càrrega de sarcasme, de desen-

gany, de solitud i pena, de causticitat. Surrealista, Llopart és capaç de totes les gosadies. "Jo avançava lent, pel jardí, amb les mans plenes d'hores". La vida i la mort dels pares -la mort omnipresent- és evocada amb agressivitat grotesca. El poeta es recolza a la soca de l'antiga olivera i observa que la corda que penja de la branca -la relíquia podria ser la corda d'un penjat. Fou llavors que -diu finalment- "...pel caminó del focus, bambalines i llàgrimes, apaivagant fuets de domador, trapezistes, amb sabatots i pena, delicadíssim

acordiò de la nit -trenta anys de nit com una rosa amarga-, comparegué el pallasso. El jardí d'Alcover és al text de Llopart un jardí tenebrós, sobre el qual pullulen enfollides i extravagants les ombres.

"Trànsit" és l'últim poema publicat fins ara per Llopart. És evident que el títol evoca el tema de la mort, tan recurrent en la seva obra. El poeta es dirigeix a un tu -potser el tu que veu dins el mirall- a qui adverteix els records que li vindran a la memòria quan els dies s'acabin. Hi desfilaran "pallassos ploraners i trapezis-

tes de joia". I apareixerà de bell nou "la noia rossa" que ara tindrà blavíssims els ulls i els cabells... El poeta és rotund: "Ensonyat, obriràs la porta de les ombres". L'obscuritat de la mort contrasta al final del poema amb la transparència de la memòria. El poeta sap que va ser feliç.

(1) Aquest poema, titulat "Trànsit", que no cal confondre amb el del mateix títol de *Spiritual*, ha estat publicat dins Soler-Jové: *testimoni d'una tasca feta*, Sant Feliu de Llobregat, 1992.

Charlie Rivel.

Dibuix de J. Soler-Juvé

Soler-Jové

Josep Maria Llompart: Obra per a lectors infantils? L'home

Felip Munar i Munar

Hi ha persones la veu de les quals es converteix en una lliçó de dicció quan converses amb elles, que t'hi pots passar llargues estones emportat per la insinuant ironia de cada frase, per la cadència i el ritme que envolta la comunicació, per la transcendència de cada idea que, com aquell qui no vol, conforma tot un corrent gairebé alienador envers cada una de les situacions exposades en la conversa. La situació esdevé sota l'influx d'un alè misteriós que fa perdre la noció d'espai i de temps. Aquestes persones són un luxe, un meravellós exponent d'allò que el caire humà pot arribar a copsar en totes les vessants creatives de la imaginació i la realitat.

Josep Maria Llompart (Palma, 23 de maig de 1925) és una d'aquestes persones: una humanitat que desborda qualsevol intent de supèrbia, una intel·ligència sublim posada a l'abast de l'interlocutor, una facilitat corprenedora de transportar-te al lloc i a l'espai més inimaginable. No hi ha parts i quarts, no hi ha capelletes ni hipocresies congriades: la paciència d'aquest home no té hora ni límit intel·lectual, ni tan sols mala fe. En una altra època Llompart hagués estat trobador de la Fina Amor, cavaller errant, un Robin bondadós però ferm i

intransigent amb els ideals que conformen la seua existència; Llompart, sense cap insinuació de contrarietat, no cedeix ni un sol pam en la lluita que mantén contra la ignorància, la mala llet, el defici dels qui solen manar i les turbulències capcioses dels individus defensors del "bil·l·güismo" sempre tan ben entès per aquests que ho demanen.

Llompart no té cap recull específic per als lectors infantils; tanmateix no hi creu amb l'anomenada "literatura infantil". ¿Es que hi ha una edat determinada per copsar la bellesa, el ritme, l'harmonia, la musicalitat? Ell mateix confessa que s'ho passà d'allò més bé llegint, quan tot just era infant, *El Quijote*, i que aquesta obra no fou escrita precisament per a nins. O també *La Divina Comèdia* en la seua adolescència; reconeix que no

entenia tot el que llegia però gaudia del que llegia, en copsava la màgia i el misteri, l'equilibri i la proporció. I, des de sempre, *La Illada*, com un somni que ha sortit del temps i l'espai. S'escriu, es construeixen històries, se n'inventen, es reflecteix un sentiment, la realitat... es fa literatura i el lector en percep i n'endevina allò que li desperta quelcom que ja sentia, o li retreu un nou horitzó, o senzillament, la composició dels mots i les frases el traslladen al mateix lloc del somni, on les ones són tan intenses que deixen de sentir-se. El misteri poètic, vet aquí la clau externa de la creació de Llompart quan parlem de "literatura infantil"; creu que quan s'escriu pensant amb els infants l'obra s'hauria d'omplir de misteri i s'hauria de buidar de contingut intel·lectual; aconseguir omplir de trivialitat els temes transcendents. Llompart creu que els infants tenen una capacitat extraordinària per captar les expressions poètiques; quan aquests nins comencen a envoltar-se del fet cultural perden aquesta mena de do ja irrecuperable (ell ho anomena "virginitat cultural"). Malgrat tot Llompart no s'està de reflectir tota la crueta dels mots descarnats, sense cap tipus de contemplació; només el ritme de cançoneta fa que sembli una composició per a nins i

pugui ser declamada amb la més absoluta naturalitat.

Fins ara Josep Maria Llompart no ha publicat cap recull adreçat especialment al públic infantil; malgrat això dins la majoria de llibres que ha escrit sempre hi ha pinzellades o fins i tot apartats sencers, que ben bé podrien esdevenir lectures i reculls per a nins. "L'auca del capità Antoni" dels *Poemes a Mondragó*, la "Cançó d'anar a escola" de *Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona*, la segona part de *Jerusalem*, la "Cançó de tots els camins (Interludi lleuger per a infants de

bona casa)", o, dins el mateix llibre, la "Cançó de bres" que pertany a la tercera part. Algunes poesies de la secció Morsamor del seu darrer llibre, *Spiritual*, el ritme de les quals fa pensar més amb les cançons mallorquines que no amb la nuesa i severitat de llur fons.

Però el darrer projecte de Llompart sí que serà un recull de composicions -la majoria ja publicades a d'altres llibres- adreçades a uns lectors més o manco juvenils. Es tracta de l'obra *Camins* que sortirà amb il·lustracions i editat per na Joana Serra de Gaieta a la col·lecció

"Vell Marí". Vet aquí una de les poesies inèdites que apareixeran al recull:

CAMINS DE ROMA

*Tots els camins duen a Roma,
un estel fita cada nord.
Si ales al cor bat la coloma,
barca novella albira port.*

*Al port de Roma l'Emperaire
grím poles dreça de salut,
Papa Gregori signa l'aire
tot beneint el benvingut.*

*Arribaràs un bell migdia,
tots els camins t'hi portaran
(si és que en el cor el sol et nia
i ombres deixata pel mar gran).*

Llompart als inicis dels anys setanta... Foto: Arxiu Xesc Amengual

Algunes claus per a un ensenyament autocentrat

Bernat Joan i Marí

Quan la revista PISSARRA decidí dedicar un número d'homenatge a la figura del nostre poeta, intel·lectual i defensor de la llengua, la cultura i la nació catalanes, Josep Maria Llopart i em fou demanat un article, vaig pensar que una bona contribució seria reflexionar -una mica en la línia que Llopart ha fet amb els seus discursos dins la tasca de difusió de la cultura catalana- sobre les claus d'un ensenyament autocentrat (és a dir, catalanocèntric).

L'ESTIGMA DE LES CULTURES MINORITZADES: EL CENTRE ÉS FORA

Una cultura minoritzada és, per definició, la cultura pròpia d'una gent que és alienada -conscientment, de forma planificada- per l'acció d'un poder exterior. Els membres de la cultura minoritzada no poden considerar-se a ells mateixos si no és a través de la visió d'uns altres, de forma que la realitat sempre se'ls apareix distorsionada. D'aquí sorgeix l'autoodi, la menysvaloració de les pròpies característiques, el sentiment d'inferioritat, el passotisme, això que en sociolingüística se'n deia diglòssia, i un llarg etcètera que encara hi podríem afegir.

La clau d'aquest desenfocament és molt clara: el centre sempre es troba fora. Jean-Louis

Calvet, en el seu excel·lent *LINGÜÍSTICA I COLONIALISME*, explica com a les colònies franceses d'Àsia, els nens i nenes aborígens d'aquelles terres repeteixen contínuament allò d'"els nostres avantpassats, els gals..." L'exemple ens mostra una aberració que no està tan superada com algú podria suposar, en el nostre propi context. (Ja sé que no vivim a l'Arxipèlag de Nova Caledònia, però vivim a un arxipèlag, a fi de comptes, que no té res d'ibèric ni de llatinoamericà, per molt que avui dia hi hagi una certa tendència a fer-nos part d'ambdues històries).

El fet mateix de decidir lluitar per la pròpia llengua, per la cultura del país, és ja un element determinant de cara a prendre consciència de les dimensions del propi espai com a societat, del propi espai cultural. En aquest

sentit, consider que la contribució de Josep Maria Llopart, a les Illes Balears, en la difusió de la consciència de catalanitat i de recuperació de la memòria històrica, ha estat força important. Qui escriu aquestes línies va descobrir el "*sapiau, senyors, que tots som catalans*" de Joanot Colom a través de la lectura d'un discurs del nostre poeta i intel·lectual.

Aquest autocentrament no ha de ser una tasca només del sistema d'ensenyament, però aquest hi ha de contribuir decisivament. Cal educar els nostres estudiants en el sentit que el centre, d'alguna manera som nosaltres, i que la realitat només es pot capir sense desenfocaments a través d'aquesta clara consciència. Sapiau, senyors (i senyores), que tots som catalans. (Tots els que ho som, és clar...) Qui ha dit que el centre del nostre país és a Madrid? Quin ensenyant pot difondre això entre els infants que han après d'ell/a?

LA LLENGUA, ELEMENT FONAMENTAL, PERÒ NO ÚNIC

A l'hora de bastir un ensenyament autocentrat (catalanocèntric), la llengua constitueix un mitjà essencial -no és possible estar centrat sobre un mateix usant com element vehicular la

llengua d'una altra comunitat nacional-, però no únic. Resulta perfectament possible (i, òbviament, en tenim massa exemples a l'abast) vehicular en català uns continguts plenament espanyolitzats (alienats). Aleshores es produeix un tipus de disfunció que difícilment es pot arribar a corregir. Quin sentit té vehicular en català -mitjà propi de la nostra comunitat nacional- uns continguts desarrelats, que entren en contradicció, precisament, amb el mitjà lingüístic utilitzat?

Amb una certa intenció provocadora (però amb més raó que un sant, suposant que els sants siguin excepcionalment raonables), amb una saludable intenció provocadora, en rector de la Universitat de les Illes Balears, Nadal Batle, ha denunciat TV3, Televisió de Catalunya, com un

agent espanyolitzador. Per motiu de la seva llengua vehicular? És clar que no. Per què, doncs? Precisament pels continguts que s'hi vehiculen, per la ideologia que es traspua a través dels seus serveis informatius, etc.

Si un ensenyament vehiculat en una determinada llengua minoritzada no assoleix els èxits que de vegades se n'esperen (pòlvores màgiques per a tot tipus de normalitzacions) pot ser precisament perquè existeix una disfunció entre el mitjà lingüístic utilitzat i els continguts vehiculats. No basta que la llengua de l'escola, a les nostres illes, sigui el català, sinó que cal elaborar uns programes educatius catalanocèntrics, destinats a formar els ciutadans de demà de la futura Catalunya lliure en el context d'uns Estats Units d'Europa. El vent de la història és ben

clar que bufa en aquesta direcció (i si bufàs en direcció contrària seria missió nostra de fer-li canviar el sentit) i cal que hi adaptem allò que ensenyem, de manera que la nostra voluntat de normalitzadors es realitzi -valga la redundància- amb tota normalitat en el context de l'activitat educativa.

Caldrà, doncs, ensenyar Geografia de Catalunya (països catalans), Història de Catalunya, etc., de manera que el punt de referència per als allots i allotes que estudien a la nostra terra sigui el nostre país. No podem permetre que continui l'aberració d'anomenar "llevant" dins les nostres aules a les terres que ens cauen a ponent. Hem d'acabar amb els disbarats de dir les coses a l'inrevés.

Eivissa. Novembre 1992

Un acte electoral dels Nacionalistes d'Esquerra. Foto: Arxiu Xesc Amengual.

Llompart, l'exemple cívic

Isidor Marí

No record exactament quan vaig conèixer en Josep Maria Llompart. Curiosament, en començar aquest article m'adon que és una d'aquelles presències que pareix que t'acompanyen des de sempre, i que sense elles les coses no serien així com són.

Quan vaig arribar a Mallorca, l'any 1972, per fer de professor ajudant a l'Estudi General Lluïà -llavors delegació universitària de Filosofia i Lle-tres-, ell hi feia les classes de l'assignatura **Literatura i cultura catalana contemporànies**, una de les dues matèries de català que es feien aleshores a la Facultat. Segurament va ser llavors que el vaig trobar per primera vegada. En aquell moment, però, no em podia imaginar que hauria de ser jo qui el succeís, el curs següent en aquesta matèria, ni tampoc que coincidiria amb ell en moltes altres iniciatives culturals i cíviques dels anys vibrants de la transició.

Una cosa sí que puc dir, i és que en totes aquestes ocasions en què vam coincidir, la col·laboració amb en Llompart va ser per a mi una lliçó i un autèntic privilegi. Per això, quan els companys de **PISSARRA** en van convidar a escriure unes línies en el marc de l'homenatge que es ret al nostre home de lletres, vaig pensar que el meu petit testimoni del seu comportament cívic podia aportar una faceta

humana que completàs altres dimensions més conegudes de la seva àmplia tasca cultural.

La revista LLUC

Devia ser a començaments de l'any 1973 quan em va convidar a formar part del consell de redacció de la revista **LLUC**; en aquell temps, si no era l'única publicació en català a Mallorca, sí que representava un punt de referència inexcusable sobre l'evolució de la nostra cultura i la nostra problemàtica nacional.

En Josep Maria Llompart hi feia de Cap de Redacció i les reunions que manteníem per preparar cada número -de periodicitat mensual durant aquells anys- van ser la primera ocasió en què vaig poder apreciar amb altres companys (Damià Ferrà-Ponç, Gabriel Janer Manila, Joan Miralles, etc.) el seu discret guiatge.

President de l'Obra Cultural Balear

Pocs anys després -el 1978, si no m'equivoc-, en Llompart va ser elegit President de l'Obra Cultural Balear, càrrec que va ocupar fins que el va rellevar Ignasi Ribas el 1983.

Aquells van ser uns anys especialment intensos i moguts. L'Obra Cultural es va convertir durant la transició que va seguir la mort de Franco en un punt de trobada on confluïen la major part de les iniciatives unitàries relacionades amb la llengua, la cultura o la política nacional.

El prestigi personal d'en Llompart i la seva franca disposició a col·laborar en totes aquestes iniciatives van consolidar extraordinàriament el respecte i la projecció ciutadana de l'Obra. També durant uns anys vaig tenir ocasió de seguir-ho de ben a prop, com a vocal que vaig ser de l'entitat durant la presidència d'en Llompart. Entre les moltes coses que es podrien destacar de la seva actitud, voldria subratllar-ne una, que crec especialment significativa: la senzilla naturalitat amb què en Josep Maria va esdevenir protagonista destacat o principal de moltes actuacions públiques.

Tota persona que ocupa un càrrec rellevant pot, legítimament, exercir-lo amb una certa voluntat de protagonisme. No he

J.M. Llompart, Miquel Alenyar, Ignasi Ribas i Climent Garau. Tots ells han presidit l'OCB.
Foto: Arxiu Xesc Amengual.

conegut ningú, però, que sabés estar al seu lloc amb la natural prestància d'en Llompart. Més enllà de la seva coneguda capacitat per usar el to just en els seus parlaments, m'agradaria saber reflectir la digna senzillesa amb què exercia les seves comeses públiques, amb l'exacta consciència de no ser ell personalment qui s'havia de fer sentir, sinó en la seva condició de representant d'una comunitat cultural i nacional.

La manifestació per l'autonomia de 1977

Degué ser per aquest merescut prestigi que es va encarregar a Josep Maria Llompart de llegir el comunicat unitari que els diferents partits i entitats van preparar amb motiu de la multitudinària manifestació **Per l'autonomia** que va ser convocada a Palma el 29

d'octubre de 1977. En aquesta ocasió vam poder apreciar també la fermesa valenta d'en Llompart.

Acabaven de tenir lloc les primeres eleccions democràtiques --juny de 1977--, i l'assistència a la manifestació va ser espectacular: no sols va ser la més concorreguda de les que s'havien fet fins aleshores, sinó que no n'hi ha hagut cap altra de semblant de llavors ençà. La Plaça Major bullia plena de gent.

En Llompart va emprendre la lectura del comunicat conjunt que, com dèiem, li havia estat encomanada. Va arribar un moment --no record exactament el text-- en què la declaració es referia a la llengua de les nostres illes anomenant-la català, sense els freqüents circumloquis eufemístics dels anys del franquisme.

Els que hi éreu ja sabeu què va passar: la desinformació i els prejudicis d'un sector de la massa van fer que s'alçassin crits de "mallorquí, mallorquí". La confrontació era ben absurda, i més per a un eivissenc com jo, que estava desconcertat de sentir aquells vociferants prenent que a les Pitiüses parlam en mallorquí. Fos com fos, la situació era ben embarassosa. Però en Llompart no va afluixar: va refermar, enfront dels crits dels altres, el nom de la llengua, cridant "català, català". I va prosseguir la seva lectura.

Enmig del mal gust que ens va deixar aquest incident, tots els que hi érem conservam el record de la postura coratjosa i enèrgica d'en Llompart; una bona imatge per cloure aquesta evocació. Gràcies pel teu exemple cívic, Josep Maria.

Amistat i convivència amb Josep Mª Llopart de la Peña

Antoni Amorós Borràs

**L'arbre d'iví de la vida es manté,
s'estén i s'eternitza en l'amor
fidel a totes les nostres arrels.**

Vaig conèixer Llopart de la Peña, primerament, a l'Institut "Ramon Llull", on ell anava uns cursos darrera mi. Tenia cinc anys menys que jo; si no s'equivoca o omet la GEdM, nascut a Palma, quan jo creia que havia nascut a La Corunya i que, per tant, era gallec de naixement. Fill de bona família, com ell mateix escriu en el títol d'una obra. Son pare era militar i la família es degué traslladar pel destí de son pare a Galícia, on Llopart visqué uns anys. Aquest primer contacte fou superficial.

Quan vaig anar coneixent millor Llopart de la Peña, fou a la redacció del DCVB de Mn. Alcover, on venia entre i entre a parlar amb Francesc de B. Moll, continuador i acabador de l'obra, amb Sanchis Guarner i amb mi mateix. El tema de les converses sempre era el mateix. Igual succeïa en les històriques excursions, anomenades "Aplecs dels Amics de les Lletres", excellent idea de l'enyorat Sanchis Guarner, mà dreta de Francesc de B. Moll en l'elaboració del Diccionari, on jo venia a representar la mà esquerra. Els temes de les xerrades es concretaven en la nostra llengua, literatura i el nostre comú nacionalisme. Per

torn, els excursionistes redactaven una crònica o resum de l'Aplec. Tals Aplecs inspiraren un llibre a Sanchis Guarner,

publicat a "Les Illes d'Or", "Els poetes insulars de la postguerra", nucli inicial de tota la poesia posterior en la nostra llengua, després del trauma de la guerra civil. En certa manera, aquesta activitat de descobridor i agomolador de joves escriptors, Llopart n'encarna un successor ideal.

Tanmateix, l'encontre decisiu amb el vell amic, fou quan Llopart de la Peña vengué a treballar a la redacció del Diccionari, però no com a col·laborador d'aquesta obra, sinó per dirigir les col·leccions de "Les Illes d'Or" i de "Raixa", publicacions fundades per Francesc de B. Moll, molt encertadament.

Tertúlia. D'esquerra a dreta: Mn. Josep Capó, Francesc de B. Moll, Miquel Dolç, Antoni Amorós i J.M. Llopart. Foto: Arxiu Xesc Amengual.

Llompart de la Peña acabava de deixar Camilo José Cela, amb qui treballava i col·laborava en la revista "Papeles de Son Armadans" i on, crec, que exercí càrrecs importants.

Feia poc, Sanchis se n'havia tornat definitivament a València, la seva terra.

I jo també vaig deixar el DCVB, per dedicar-me plenament a l'ensenyança oficial i privada i per preparar oposicions, i situar-me.

La setmana que treballàrem junts, Llompart de la Peña em semblà molt competent i preparat en la seva feina. I l'amistat es reforçà. Darrerament, pareix haver refredat un poc. I n'ignor les causes.

Independentment d'això, l'obra i la tasca de Llompart de la Peña és encomiable en tots els aspectes de poeta exquisit, bon prosista i investigador de la nostra literatura contemporània, conferenciant estupend i pel seu amor indeclinable al nostre idioma.

A més, he de manifestar ací la direcció i el mecenatge que exercí durant molts d'anys en el sector dels lletraferits juvenils i principiants en la nostra llengua literària. Record, per exemple, que un dia comparegué al meu domicili, com d'altres, en Llorenç Capellà, fill de Pere Capellà, amic i col·lega. Es tractava que li corregís unes poesies: ho vaig fer de gust. Però unes setmanes més tard, tornà amb una obra en prosa, amb la mateixa petició. Li vaig explicar, aquesta vegada, que jo no disposava de temps pel meu treball, però el vaig enviar,

en nom meu, a l'amic Llompart de la Peña, que l'acolliria i faria la tasca tan bé o més que jo. Així va ocórrer també amb altres enviats. I li n'estic ben agraït.

Ara em toca fer constar que la meua deixada del Diccionari no significà el meu abandonament de la llengua. Sinó que fora del Diccionari i de l'Obra Cultural Balear, a la qual no em vaig afiliar totd'una, perquè les famílies dels alumnes veien aquesta entitat amb mals ulls. I així podia introduir l'ensenyament del mallorquí en col·loquis privats, sense malentesos, com vaig aconseguir.

Veig un paral·lelisme entre la dedicació de Llompart de la Peña i la meua a la llengua comuna. La seva és més selecta i minoritària; la meua, més humil i bàsica,

dedicada al poble inculte, l'arrel física tan estimada per mi com l'idioma.

Llompart de la Peña ha rebut innumbrables honors, distincions, homenatges, recompenses i premis, i el màxims com Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i la Creu de Sant Jordi, tots ben merescuts.

A mi, per altra banda i de sempre, m'ha agradat la divisa horaciana "Qui bene latuit, bene vixit", i "Vanitat de vanitats, i tot vanitat" de l'Eclesiastés. Així comprenc la condició humana i la glòria terrenal, però no els ideals viscuts interiorment i exterior. Perquè, al final, tots som una simple ambosta de pols que desfà qualsevol bufada de vent.

*Alaró - Palma
Octubre 1992*

Libreria
FONDEVILA

LLIBRES DE TEXT LLIBRERIA GENERAL

I CARTES NÀUTIQUES

C./ COSTA DE SA POLS, 12.
TEL.: 725616 -07003 PALMA-

"Pensament, sempre amunt, sempre en l'aire..."

Joan F. López Casanovas

Montaigne, home d'actualitat (relativa), enguany que es commemora el quatre-cents aniversari de la seva mort, i símbol de l'Europa humanista, considerava que, al camp de la política prestar qualque vegada, però hom no s'hi ha de lliurar mai enterament. Creia que el veritable home d'Estat sol dur el seu compromís amb els afers públics fins a l'enviliment. (Ell va escriure: "enviliment necessari"). Montaigne no li resta mèrit, però es nega a acompanyar-lo: "Al bé públic, li cal que hom traeixi, i que hom mentesqui i que hom arrasi; deixem aquestes coses a gent que sigui més obedient i més flexible".

Qui et negarà, Josep Maria Llompart, que, com a persona coneguda que ets, has sabut adoptar posicions cíviques prou difícils i que has protagonitzat fins i tot fets polítics prou rellevants?. Però estic segur que tu mai no mentiries, sota el pretext d'un presumpte realisme acomodaticí, d'un anomenat "mal menor" o en nom d'un llunyà i pretès bé públic. No era prudent, potser, en aquella Plaça Major palmesana, plena de gom a gom d'un poble que reclamava autonomia, dir les coses pel seu nom, clar i català, que és el nom del nostre ser nacional i de l'idioma que el vehicula i l'expressa. "Que la prudència no us faci

traïdors" va ser la frase de Jordi Carbonell, que vam voler fer nostra. I prou difícil que era ser-ne conseqüents!

Gràcies a tu, Josep Maria Llompart, i a uns quants com tu (malauradament no són gaire), avui l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears no diu mentida respecte al nom de la llengua. La teva força moral i la teva actitud cívica valenta van ser determinants, i així evitàrem a les Illes l'empasta que tenen els germans valencians. Per açò, diu l'art. 3r: "La llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, tindrà el caràcter d'idioma oficial..."

"Tots els ahirs eleven aquest ara / llavorats de futur..."

Gràcies, Josep Maria, perquè ens vas ensenyar a treballar per una pàtria, que tanmateix no tenim encara, o que no tenim en la mesura que ens pertocaria.

"Pàtria nostra que ets al cel / -i no certament a la terra-..."

Gràcies, perquè -com Espriu, i Fuster, i Moll, i Carles Riba...- tu també has bastit el cant per a la pàtria:

*Amb veu nova ho proclamo, ho anuncio,
us ho dic amb les lletres ben rentades,
esmolades de fresc -no fora cosa
que us agafés desprevinguts:-
un cant per a la pàtria.*

Avui que ja sabem que l'enemic intern de la democràcia i de l'autogovern és la mala política i els mals polítics; tu, Josep M. Llompart i de la Peña, que ens has donat el Manual del Manobre per construir la Nació, i que no és altre que l'exercici quotidià i pregon de la democràcia a cada indret on som els ciutadans d'aquest país; tu, havent pogut polític de càrrec, vas optar per ser poeta abans que res; poeta, és a dir, consciència dreta, sempre dempeus, mai no ajudada: Poeta en majúscula -estatut d'home, verticalitat indoblegada del seu exemplar civisme-.

Sabem per experiències que la nació pot sobreviure als mals polítics -àdhuc als traïdors / escopidors de la pròpia saliva, con sentencià Llorenç Moyà-, però difícilment sobreviurà a la passivitat dels seus ciutadans. De tot això, ens en parla la teva trajectòria admirable.

Didàctica General

1. **ESCAÑO, J. - GIL DE LA SERNA, M.** - Cómo se aprende y cómo se enseña. *MORSORI*, 1992, 163 p., 2.045 pts.
2. **GUITART, ROSA MA.** - 101 juegos. Juegos no competitivos. *GRAÓ*, 1992, 3ª edició, 82 p., 979 pts.
3. **VENTOSA i altres** - La animación en centros escolares. *CCS*, 1992, 175 p., 1.115 pts.
4. **GIMENO SACRISTAN, J. - PÉREZ GÓMEZ, A.I.** - Comprender y transformar la enseñanza. *MORATA*, 1992, 441 p., 3.780 pts.
5. **FRANCIA, Alfonso - MATA, Javier** - Dinámica y técnicas de grupos. *CCS*, 1992, 235 p.

Didàctica de la Música

6. **BARCONS, José** - Andante con alegría: ejercicios de expresión dinámica y musical. *ICCE*, 1992, 108 p., 800 pts.

Didàctica de les Ciències

7. **ARRIZABALAGA, Antoni - LLIMONA, Francesc** - Fauna urbana. *RAIMA*, 1992, 96 p., 1.200 pts.
8. **S.C.E.A.** - Recursos per a l'estudi del medi (Conté un programa informàtic). *Diputació de Barcelona*, 1991.

Didàctica de la Llengua i Literatura

9. **VILA, M. - BADIA, D.** - Juegos de expresión oral y escrita. *GRAÓ*, 1992, 115 p., 1.340 pts.
10. **ZUCCHERINI, Renzo** - Como educar la comunicación oral. *CEAC*, 1992, 130 p., 1.000 pts.
11. **BASSA, CABOT, DIAZ i altres** - Lexijos. *Ed. Moll*, 1992, 171 p., 1.800 pts.
12. **VALLEJO, Guillem** - Taller de poesia. *OIKOS-TAU*, 1992, 119 p., 1.700 pts.
13. **Coord. CERRILLO, P. - GARCIA PADRINO, J.** - Literatura infantil y enseñanza de la literatura. *Univ. Castilla-La Mancha*, 1992, 124 p.,
14. **GIMENO SACRISTAN, J. - PÉREZ GÓMEZ A. I.** - Comprender y transformar la enseñanza. 441 p., 3.780 pts. 1992

Reforma Currículum

14. **SEGOVIA, VERA, BLAS i altres** - Claves para la reforma. *POPULAR*, 1992, 174 p.,
15. **NIETO, J.** - De la logse al proyecto curricular de centro. Esquema para educadores. *CCS*, 1992, 228 p., 1.310 pts.

16. **DEL CARMEN, Lluís M. - ZABALA, Antoni** - Guía per a l'elaboració del projecte curricular. *GRÓ*, 1992, 73 p., 850 pts.

Educació Especial

17. **MOLINA, Santiago - GÓMEZ, Àngel** - Mitos e ideologías en la escolarización del niño deficiente mental. *Ed. MIRA*, 1992, 265 p., 1.750 pts.
18. **THOMSON, Michael E.** - Dislexia. Su naturaleza, evaluación y tratamiento. *ALIANZA*, 1992, 318 p., 3.000 pts.
19. **VALVERDE, A.M. i altres** - El alumno con dislexia funcional. Detección y tratamiento. *ESCUOLA ESPAÑOLA*, 1992, 337 p., 1.800 pts.
20. **COMES, Gabriel** - Lectura y libros para niños especiales. *CEAC*, 1992, 175 p., 1.300 pts.
- PARRILLA, Angeles** - El profesor ante la integración escolar: "Investigación y formación". *CINCEL*, 1992, 213 p., 2.433 pts.

Orientació i Tutories

21. **CALVE MANZANO, J. Luis - GARCIA PÉREZ, E. Manuel** - La acción tutorial en la enseñanza no universitaria. (De 3 a 18 años). *Cepe*, 1992, 306 p., 2.500 pts.
22. **A.A.V.V.** - Orientación e intervención educativa en secundaria. *Aljibe*, 1992, 240 p., 2.385 pts.
23. **GARCIA NIETO, CERMEÑO GONZALEZ i altres** - La tutoría en las E.F.M.M. Esquemas y guiones de trabajo. *CARPETA n° 4*. *I.C.C.E.*, 1992, 3.200 pts.
24. **RIART, Joan** - Escollar una professió. Procés de reflexió per escollir bé una professió. *P.P.V.*, 1992, 87 p., 1.000 pts.
25. **GÓMEZ GÓMEZ, V.** - El libro de las buenas y ayudas. *P.P.V.*, 1992, 493 p., 2.900 pts.

Formació de Professorat

26. **MARCELO, Carlos** - La investigación sobre la formación del profesorado: métodos de investigación y análisis de datos. *CINCEL*, 1992, 257 p., 2.295 pts.

27. **SCHÖN, Donald A.** - La formación de profesionales reflexivos. Hacia un nuevo diseño de la enseñanza y el aprendizaje en las profesiones. *Paídos*, 1992, 310 p., 2.700 pts.

Educació Física i Psicomotricitat

28. **CORAL, MASEGOSA, MOSTAZO** - Actividades psicomotrices en educación infantil. *CEAC*, 1992, 126 p., 975 pts.
29. **CONTRERAS, Onofre R. - SANCHEZ, Luis J.** - Actas del XIV Congreso Nacional de educación física de escuelas universitarias del profesorado de E.G.B. *Universidad Castilla La Mancha*, 1992, 294 p., 1.195 pts.

Neuro-Psicologia

30. **PORTELLANO, José A.** - Introducción al estudio de las asimetrías cerebrales. *C.E.P.E.*, 1992, 151 p., 1.500 pts.
31. **AGUIRRE i altres** - Trastornos del sueño en la infancia. *C.E.P.E.*, 1992, 199 p., 2.000 pts.

Psicologia Evolutiva

32. **Coord. MORALEDA, Mariano** - Psicología en la escuela infantil. *Eudema*, 1992, 411 p., 3.200 pts.
33. **CORONAS, R. - CUCALA, Elisa** - Psicología evolutiva y de la educación. Teoría y práctica. *P.P.V.*, 1992, 195 p., 1.600 pts.

Psicologia Social

34. **EISENBERG, Nancy - STRAYER, Janet** - La empatía y su desarrollo. *DDB*, 1992, 434 p., 3.700 pts.
35. **Coord. CLEMENTE DIAZ** - La psicología social. Métodos y técnicas de investigación. *Eudema*, 1992, 478 p., 3.600 pts.

Psicologia Educativa

36. **BÁEZ DE LA FÉ, Bernardo** - Psicología escolar. *CINCEL*, 1992, 280 p., 2.730 pts.

Entrevista a Josep Mª Llompart

Joan M. Mas

La revista *PISSARRA* s'enorgulleix de comptar amb Josep Maria Llompart entre els seus col·laboradors. Llompart és un bon amic d'aquesta casa; una persona que mai ens ha sabut dir que no quan li hem demanat la seva col·laboració. **GRÀCIES, LLOMPART.**

El Sr. Llompart ens rep amablement, un matí assoleiat d'aquesta primavera d'hivern, en la serenor del seu domicili de Ciutat.

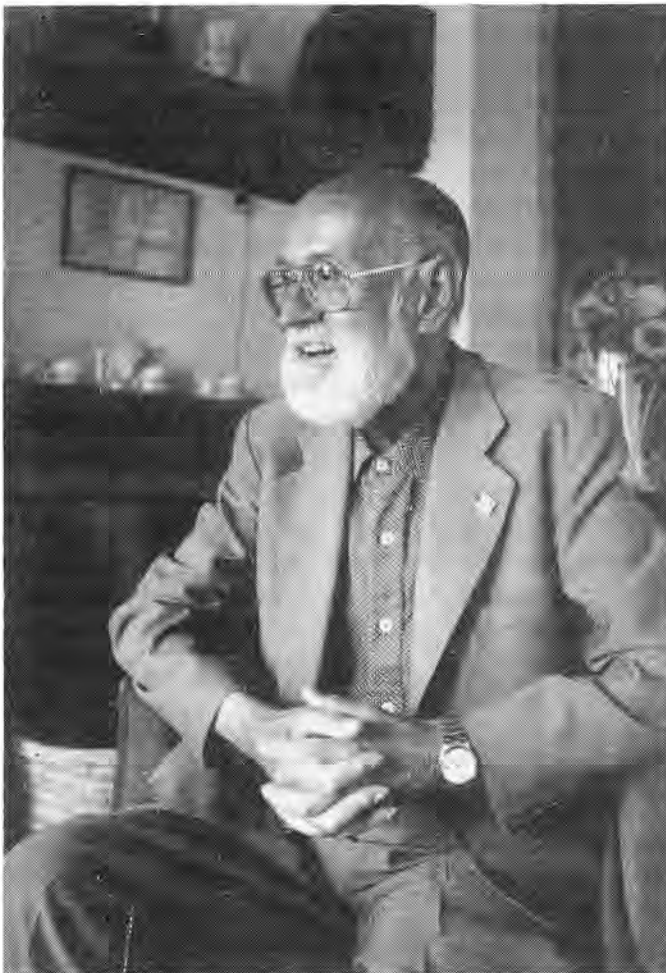

Foto: Arxiu Última Hora

- Sr. Llompart, què en pensau de tota aquesta allau d'actes en homenatge a la vostra persona?.

Estic aclaparat. Ho agraeisc de tot cor, però hauria agraït infinitament més que em deixassin en pau. L'accept com homenatge no a la meva persona, sinó a un grup de gent de la meva generació. Tot el que s'ha avançat en el terreny cultural en aquest país és obra no d'una persona, sinó de moltes: Llorenç Moyà, Jaume Vidal Alcover, Manolo Sanchis Guarnier, Francesc de B. Moll, etc. Tots ells ja ens han deixat; m'esfereix pensar que som l'únic que queda vivent. Si accept aquest homenatge és sobretot pensant amb ells i voldria revertir-los aquests honors.

- Des de la talaia dels vostres 67 anys, com contemplau el panorama actual de la nostra llengua?. Creis que s'avança realment en el camí cap a la normalització?

Amb preocupació i esperança. Dic sovint que si miram cap endavant, el futur es veu amb un cert pessimisme perquè queda encara molt per fer, però, si miram cap enrera, es veu que s'ha millorat molt, s'han fet moltes passes endavant en el terreny cultural i lingüístic. Així i tot hi ha actualment grans retrocessos. Observ una tendència a invertir

les pautes de la diglòssia: català, llengua alta; castellà, llengua baixa. Una llengua normalitzada ha d'ocupar ambdós àmbits. Actualment el català s'ha convertit en la llengua de l'escenari i el castellà en llengua de pati de butaques, quan el que necessitam és que el català ocupi tots dos espais. ("En català, fins i tot les novelles pornogràfiques" -com deia R. Aramon-).

Una llengua no es normalitza si no es fa necessària; la gent usa l'instrument lingüístic que li és més còmode i a Mallorca, en aquests moments, es pot viure tranquil·lament en castellà, quan a Madrid, per exemple, no es pot viure si no és en castellà, o a Anglaterra en anglès.

Aquesta situació desitjable de normalitat només l'he vista a Banyoles i a Olot on tots els rètols són en català i fins i tot a les discoteques els joves només parlen en la llengua pròpia del país.

Aquí he pogut observar fenòmens curiosos com és el cas del Col·legi de Son Cladera on el 99% de l'alumnat és castellanoparlant. Allà, amb motiu d'una xerrada organitzada durant les festes de l'escola, vaig constatar com els alumnes es dirigien a mi en castellà i quan preniën nota de les meves respostes ho feien en català. Això significa, per una banda, que el català a nivell de llengua coneguda ha avançat molt, però que, per altra, a nivell d'ús no es fa necessària.

De tota manera, pens que els secessionistes de la llengua que encara queden, aniran desa-

pareixent, aniran morint. Nosaltres també morirem, però en deixarem successors; ells no.

**"Una llengua
no es
normalitza
si no es
fa necessària"**

- Vós escrivíeu unes cròniques culturals en els "Cap d'any" de la col·lecció "Raixa". Aquestes cròniques reflectien -en els anys 50- unes actituds i unes circumstàncies diferents a les actuals.

A la Crònica corresponent a 1955-56 dèieu, referint-vos al nou curs, que "El cronista, amb una any més a l'esquena, us dirà després si aquest camí ha estat de roses o d'espines". Es podrien salvar algunes "roses" d'aquells temps? Hi ha actituds o idees d'aquell temps a rellançar en aquests moments?

Sí que es poden salvar coses. Allò que abans eren poncelles, ara són roses. Però les espines no han desaparegut, aquestes són inevitables.

Les actituds no han canviat. El que ha canviat és el context; no hi ha la repressió d'aquells moments i des de llavors hi ha hagut més roses que no espines, però les espines que queden són ben punyentes.

- L'actual sistema educatiu està entrant en una nova fase de reforma. Quin judici vos mereix aquesta reforma educativa que

comença?

No vull entrar a fons en el tema perquè només el conec a nivell de ciutadà. La Reforma es jutjarà pels seus resultats, no pels seus plantejaments.

Tota reforma s'ha d'emprendre amb entusiasme, seriosament. Alerta a no començar la casa per la teulada. Tinguem en compte sempre la realitat nostra.

- Creis que en els currículums escolars hi té suficient cabuda tot allò que fa referència a l'estudi de la nostra llengua i la nostra cultura?

Més que cabuda suficient, pens que el que no té és la consideració suficient, perquè la nostra llengua segueix ensenyant-se com si d'una llengua estrangera es tractàs. S'ensenyava castellà i, a més a més, català, anglès, etc.

El mateix passa amb la nostra cultura. La nostra història, la nostra cultura i la nostra llengua no són suficientment conegudes, i no gens és estrany perquè mentre ens feien estudiar els "reyes godos", deixaven d'ensenyar-nos què era la Cambra de Comerç de Catalunya, possem per cas.

- Entre el col·lectiu d'ensenyants es detecta des de fa uns anys un cert desencís que pot afectar negativament la seva actuació professional. Com contemplau vos, que també sou professor, la situació actual dels ensenyants?

El desencís és explicable, però s'ha de reaccionar. (Com és

possible - intervé de sobte n'Encarna Viñas, present a l'entrevista - que un govern socialista hagi fet tan poc per l'ensenyament?). El desencís - continua Llompart - és justificable, entre altres coses, perquè som uns ingenus: tots havíem cregut i esperat uns dies gloriosos en què tot es solucionaria. L'actual desencís és una conseqüència d'un altre desencís dels ingenus que creien que, acabada l'època franquista, s'acabarien tots els mals.

Més que estar encisats, el que fa falta és estar il·lusionats. No van enlloc aquells que no tenen il·lusió i esperança. "Si Déu no existeix, al manco facem que això sigui una injustícia" -- deia Senancour a la seva obra Obermainn--.

- Parlem de competències. Per què deu ser que des de Madrid encara no ens consideren "competents" en matèria d'Educació? Pensau que es torbaran encara a transferir-les?

La transferència de competències me sembla una cosa remota, llunyana encara. Veig que passa el temps i seguim sense competències. De tota manera i donat el Govern actual un no sap si val més així, tot i que, per qüestió de principis, veig clar que aquestes haurien de ser nostres.

- En aquest número monogràfic que PISSARRA dedica a la vostra persona i a la vostra obra hi figuren una sèrie de propostes didàctiques sobre la vostra obra poètica. Quins consells podríeu donar als mestres i professors

Llompart modelant les paraules. Dibuix de Biel Bonnin

VIURE I ESCRIURE

ELS GRANS NOMS DE LA LITERATURA CATALANA

SÈRIE DE 36 VÍDEOS DOCUMENTALS DE 50' APROX. DE DURADA AMB GUIONS DE PRESTIGIOSOS ESPECIALISTES EN CADASCUN DELS TEMES.

CERVERÍ DE GIRONA, Ferran Gadea; RAMON LLULL, Albert Soler; JAUME I, Jordi Bruguera; RAMON MUNTANER, per confirmar; FRANCESC EIXIMENIS, Xavier Renedo; BERNAT METGE, Isabel Grifoll; AUSIAS MARCH, Coia Cabré; JOANOT MARTORELL, Joan Perera; JAUME ROIG I ISABEL DE VILLENA, Rosanna Cantavella; JOAN ROÍS DE CORELLA, Lola Badia; VICENÇ GARCIA, Albert Rossich; RAFAEL D'AMAT, Margarida Aritzeta; JACINT VERDAGUER, Isidor Cònsul, NARCÍS OLLER, Antònia Tayadella; ÀNGEL GUIMERÀ, Enric Gallén; JOAN MARAGALL, Enric Bou; MIQUEL COSTA I LLOBERA I JOAN ALCOVER, per confirmar; SANTIAGO RUSIÑOL, per confirmar; VÍCTOR CATALÀ, Lluís Busquets; EUGENI D'ORS, Josep Murgades; JOSEP CARNER, Jaume Aulet i Dolors Oller; JOSEP PLA, Lluís Bonada; JOAN SALVAT-PAPASSEIT, Carme Arenas i Núria Cabré; J. V. FOIX, Vinyet Panyella; JOSEP MARIA DE SAGARRA, Marina Gustà i Enric Gallén; CARLES RIBA, Carles-Jordi Guardiola; LLORENÇ VILLALONGA, Teresa Verdaguer i M. Lluïsa Julià; SALVADOR ESPRIU, Rosa Delor; JOAN OLIVER, Miquel M. Gibert; MERCÉ RODOREDA, Carme Arnau; JOAN BROSSA, Glòria Bordons; MANUEL DE PEDROLO, Jordi Coca; JOAN FUSTER, Josep Palàcios; PERE CALDERS, Joan Melcion; MIQUEL MARTÍ I POL, Àlex Broch; JOAN PERUCHO, Julià Guillamon.

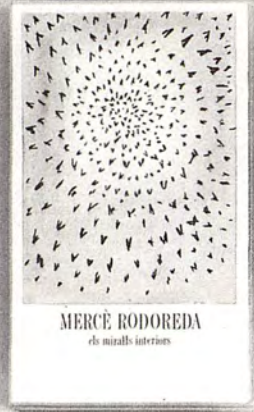
JOANOT MARTORELL
cavaller i escriptor

Després de situar-nos en el context històric-cultural de la València del segle XV, el documental ens presenta les dades biogràfiques de Joanot Martorell i el procés de redacció, l'argument, les característiques i la valoració de la seva novel·la *Tirant lo Blanc*, obra singular dins dels llibres de cavalleria, considerada pels crítics com la primera novel·la moderna i una de les més importants de la literatura universal.

JOAN BROSSA
prestidigitador de la paraula

Presentació de la biografia i introducció a la lectura de Joan Brossa, un dels escriptors catalans més prolífics d'aquest segle i amb una obra més diversa i sorprenent. El documental el situa històricament i ressegueix el seu itinerari literari, des del surrealisme més retòric i obscur fins a la poesia experimental més lúdica i creativa.

MERCÈ RODOREDÀ
els miralls interiors

Recorregut per la vida i l'obra de la novel·lista més important de la literatura catalana contemporània, autora d'una de les novel·les catalanes de més èxit i més traduïda a altres llengües: *La plaça del diamant*. Al llarg del documental se'ns ofereix una visió completa de Mercè Rodoredà i del seu món interior, els seus mites i obsessions, aspectes que ajuden a entendre el valor íntim i alhora universal de la seva obra.

CARLES RIBA
passió i lucidesa

Visió acurada i atractiva d'una de les personalitats més riques i influents de la literatura catalana del segle XX: el poeta, traductor i crític literari Carles Riba. Al llarg del documental es ressegueixen els aspectes fonamentals de la seva vida i la seva llarga trajectòria intel·lectual, que ultrapassa l'àmbit estricte de la creació literària per a exercir un mestratge indiscutible en les generacions posteriors.

AMB OPINIONS DE DESTACADES PERSONALITATS DE LA NOSTRA CULTURA

Joan Fuster

M. Vargas Llosa

Josep Romeu

Pere Gimferrer

Tísner

Pere Calders

Jordi Casassas

Joan Triadú

Martí de Riquer

Albert Hauf

Antoni Tapies

Eduardo Chillida

Joaquim Molas

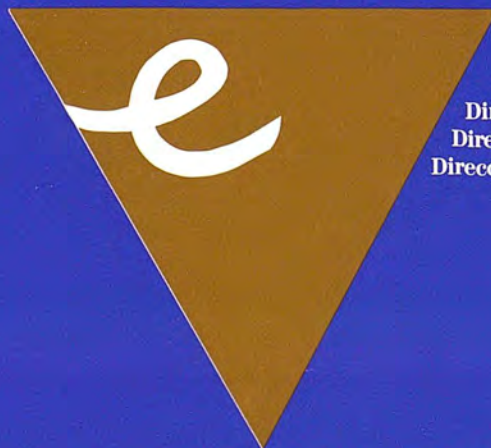
J.M. Castellet

Joan Perucho

Enric Sullà

Direcció editorial i realització: Josep Oller
Direcció literària: Isidor Cònsul i Joan Perera
Direcció gràfica: Joan Cruspina

S'editen 12 vídeos l'any. Vídeos en preparació: Ramon Llull, Jaume I, Víctor Català, Manuel de Pedrolo.

VIURE I ESCRIURE

UNA INICIATIVA SENSE PRECEDENTS

Iniciatives Àudio-visuals és una empresa dedicada a la producció i realització de programes àudio-visuals de caràcter cultural. Creada ara fa dos anys, s'ha proposat des dels seus inicis cobrir un àmbit tradicionalment poc atès al nostre país: la producció de documentals en vídeo sobre diferents temàtiques de la nostra cultura (literatura, història, art, pintura, música, etc.).

*Entre els projectes en què actualment treballa Iniciatives Àudio-Visuals, destaca la sèrie **VIURE I ESCRIURE**. Els grans noms de la literatura catalana, la qual ofereix, en trenta-sis documentals, una visió general de la literatura catalana de tots els temps a través dels autors més significatius.*

Més de 200 professionals contribueixen a fer possible aquest projecte:

- prestigiosos professors i estudiosos de la literatura catalana, que han elaborat els guions;*
- destacades personalitats de la nostra cultura, que col·laboren amb declaracions exclusives a situar i explicar els diferents personatges;*
- un equip tècnic i humà, amb àmplia experiència en els àmbits àudio-visual i editorial, que s'ocupa de la producció i realització dels documentals.*

*Tot plegat fa de **VIURE I ESCRIURE** una eina imprescindible per al coneixement i la divulgació de la literatura catalana.*

SUBSCRIVIU-VOS-HI PER 2.995 PTES. AL MES
i us beneficiareu d'un 33% de descompte sobre P.V.P.

OFERTA VÀLIDA FINS AL 31 DE DESEMBRE DE 1992

Quines branques de la cultura us interessen especialment? Literatura (), Història (), Art (), Pintura (), Música (), Geografia (), Ciència ().....

Quins diaris o revistes en català llegiu normalment?.....

NOM I COGNOMS:

ADREÇA: C.P.: POBLACIÓ:

TEL: PROFESSIONIÓ: TEL. PROF:

DESITJO:

- Subscriure'm a la sèrie **VIURE I ESCRIURE**. Els grans noms de la Literatura Catalana.

Pagaré: 36 quotes mensuals de 2.995 ptes. Financiació, IVA i despeses de lliurament inclosos.

DESITJO REBRE ÚNICAMENT ELS VÍDEOS:

- "Joanot Martorell, cavaller i escriptor". - "Carles Riba, passió i lucidesa".

- "Mercè Rodoreda, els miralls interiors" - "Joan Brossa, prestidigitador de la paraula"

(Contra reemborsament de 4.500 ptes. cadascun, IVA i despeses de lliurament inclosos.)

DATA: BANC / CAIXA: AGÈNCIA:

ADREÇA: POBLACIÓ:

Distingits Senyors: Us agrairé que vulgueu pagar amb càrrec al meu Cte. corrent, Llib. estalvi número..... mentre no rebeu ordre meva en contra, els rebuts que presentarà periòdicament

INICIATIVES ÀUDIO-VISUALS S.A.,

FORMAT: () VHS () BETA

Atentament,

Signatura

© Producció, edició i distribució

INICIATIVES ÀUDIO-VISUALS S.A.

València 613, 4t. 1.ª. 08026-BARCELONA. Tel. (93) 447 31 44. Fax (93) 447 32 69

Amb la col·laboració de:
Generalitat de Catalunya
Ajuntament de Barcelona
Ajuntament de Gandia
Acció Cultural del País Valencià
Obra Cultural Balear
E'Avenc

RESPOSTA COMERCIAL

Autor. núm. 11 035

BOC núm. 88 de 5-11-91

TARGETA POSTAL

FRANQUEJAR
EN DESTINACIÓ

INICIATIVES ÀUDIO-VISUALS S.A.

Apartat núm. 25 F.D.

08080 BARCELONA

per tal de despertar entre els alumnes el gust per la poesia?

Despertar en els nins el gust per la poesia és ben fàcil. Els infants estan predisposats a ser uns magnífics lectors de poesia. Quan encara no tenen models, un es queda sorprès per la seva capacitat de crear poemes. El mal és que després reben models que perjudiquen la seva creativitat.

El que s'ha d'intentar és que entenguin què és l'expressió poètica. Això s'aconsegueix amb poc esforç, deixant lliure la seva imaginació i que provin de fer-ne ús. Tinc exemples admirables de poemes de nins de sis i set anys.

**"Els infants estan
predisposats
a ser
uns magnífics
lectors de poesia"**

- Té edat la poesia? Existeix una poesia diferenciada per a nins i joves?

No, no en té. La poesia és intemporal.

No hi ha una poesia especial per a nins i joves, sinó obres que poden interessar més a nins i a joves que no pas a adults. No poden dirigir-nos als nins com si fossin subnormals. La poesia és una qüestió de gusts i no d'edats.

De tota manera, recomanaria que els primers contactes dels nins fossin a través de poemes breus, simples i amb molta musicalitat; amb més contingut

connotatiu que denotatiu: que evoqui més que expliqui. No convé llegir-los d'entrada "La Divina Comèdia", tot i que jo la vaig llegir als 12 anys i me va impactar fortament. Cal evitar un tipus de poesia massa aspra, massa sonora.

cilaso, Fray Luis de León,...). La societat benpensant de la meua època no afavoria gens ni mica la meua vocació poètica; jo havia d'esser un misser de dretes i, ja ho veis, he esdevingut un poeta d'esquerres.

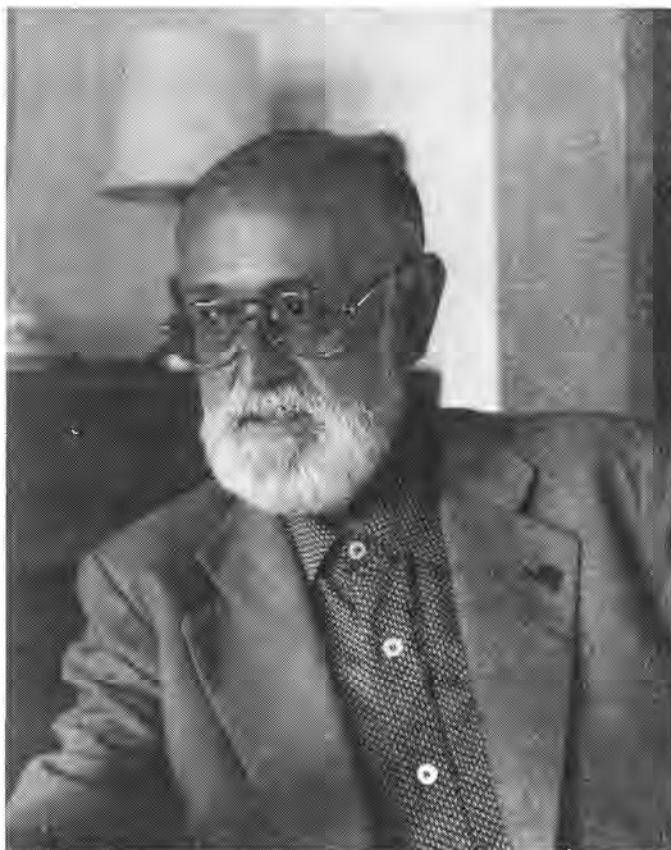

Foto: Arxiu Última Hora

- Parlau-nos dels vostres inicis de poeta. Com va sorgir la vostra voluntat, el vostre afany d'escriure?

Em vaig aficionar a la poesia als sis o set anys. D'aquí la meua vocació, que es va anar perfilant poc a poc sense que hi hagués un fet crucial que en marcàs l'inici. Han influït especialment la meua obra: El Dante i els clàssics castellans (Gar-

- Quin és el llibre que més estimau? Per què?

Els estim tots, si no, no els hagués escrit. Però, objectivament diria que **Jerusalem** n'és el millor. Així i tot, sempre hi ha una predilecció pel caganiu, pel darrer, que és **Spiritual**. Els altres els sent més llunyans. En definitiva, si els hagués d'esborrar tots manco un, salvaria **Jerusalem**.

- **Per què evocau sovint el tema de la infantesa i la joventut?**

Infantesa i joventut precisament perquè també hi són presents la vellesa i la mort. Aquests dos temes, la vellesa i la mort et porten inevitablement cap a l'altre extrem, la infància i la joventut perdudes. **Aquí Llopart recorda aquell vers de Pessoa que diu: "Vaig esser feliç? No ho sé; ara ho vaig esser llavors"**

- **Entre les vostres activitats hi figura la de traductor. Per què precisament de poesia galaico-portuguesa?**

La tasca de traductor és apassionant i ensems desagradada. Desagradada perquè el lector amb el darrer que pensa és amb el que ha traduït allò que llegeix. Però sumament apassionant perquè obliga a llegir a fons els autors. Quan has traduït una obra, coneixes a fons el seu autor.

Traduir és tasca molt difícil, gairebé impossible. Es tracta de passar d'una llengua a una altra una substància que fàcilment es pot perdre pel camí. Quan s'aconsegueix, però, un es queda molt satisfet.

He traduït del francès, però sobretot del gallec i portuguès, com a conseqüència dels anys d'infantesa viscuts a Galícia. A l'estiu del 74, per entretenir-me, vaig traduir alguns poetes gallecs (Rosalía de Castro, Eduardo Pondal, Manuel Antonio, Luis Pimentel, Celso Emilio Ferreiro, i altres, fins a quinze poetes). Em vaig trobar amb una feina feta i la vaig publicar a "Illes d'Or".

Posteriorment, en Castellet i en Pere Gimferrer me varen demanar si volia encarregar-me de la poesia galaico-portuguesa per a una publicació d'Edicions 62, sobre les millors obres de la literatura. Això suposava per a mi el problema, no tan sols d'aprendre el portuguès, sinó també la geografia i la cultura del país. La tasca es complicava més encara a l'hora de traduir els poetes brasilers -els de l'anomenat "modernismo" són esplèndids- i els de la "negritud", poetes africans de parla portuguesa. Va ser, en definitiva, una feina complicada, però apassionant.

"... jo havia d'esser
un misser de
dretres i he
esdevingut un
poeta d'esquerres"

- **Neix cada poema d'una història viscuda?**

No necessàriament. Un poema pot sorgir de fets reals o de coses experimentades a nivell d'imaginació.

- **Què escriviu en aquests moments?**

Més que escriure, el que faig és arregar coses. Fa poc he publicat "La narrativa a les Illes Balears", des de Ramon Llull fins a Maria Antònia Oliver.

El que pens fer, com a projecte més immediat, és revisar les "Memòries d'Infantesa", i, per

ventura i en darrer extrem, un altre poemari de contingut més o menys religiós, el títol del qual és l'única cosa que tinc aclarida: "Ventall de cedres". Ja ho veurem...

- **De petit, Sr. Llopart, quines eren les vostres aficions? I ara, de major, com vos agrada passar les vostres estones de lleure? Sovint us poden veure passejant per Ciutat...**

De petit m'agradava llegir, sobretot llegir; anar al cinema i a les títeres amb mon pare, escoltar música, jugar,... De major, la veritat és que tenc molt poques estones de lleure. Quan vaig a caminar ho faig perquè m'agrada i per prescripció facultativa.

- **Finalment, com a bon coneixedor de la trajectòria de la nostra revista, quins consells ens podeu donar perquè PISSARRA segueixi essent una bona eina al servei del món de l'ensenyament?**

Seguiu endavant, estau en el bon camí. No vos desanimeu. PISSARRA me pareix una revista modèlica dins el seu gènere. L'estructuració me sembla perfecta i de cada vegada més atractiva.

GRÀCIES, LLOPART, i que per molts d'anys poguem seguir comptant amb el vostre ajut i la vostra amistat.

Paraula de Poeta

Bartomeu Cantarelles / Damià Pons

INDICACIONS

Aquesta col·laboració proposa una activitat que té com a objectiu el donar a conèixer l'obra poètica de Josep Maria Llompart als estudiants de segon cicle de Secundària i de Batxillerat.

L'activitat es desenvoluparia en dues, tres o quatre classes. Serien els/les alumnes els que donarien veu als diferents textos que integren cada una de les tres parts: presentació, itinerari poètic i poemes seleccionats.

El nombre mínim de participants seria de tres: un d'ells llegiria la Presentació, donant a conèixer la biografia de Llompart i la seva dimensió d'home cívic i de poeta; les altres dues veus, alternativament, se n'encarregarien de llegir les notes breus introductòries que serveixen per anar presentant els diversos aspectes de la trajectòria vital i poètica de Llompart, a més de les paraules mínimes referides a cada poema, i el poema concret que s'hagi de llegir en cada cas. No cal dir que aquesta proposta de les tres veus és purament indicativa: convindrà que cada ensenyant l'adapti al màxim a la realitat de la seva aula.

L'apartat **Itinerari poètic** duu uns nombres entre parèntesis que remeten als poemes que han estat seleccionats per esser llegits i que formen part del recull que es publica com una suple-

ment d'aquest número de "PISSARRA". Cada un dels epígrafs d'aquests apartats, i els poemes que s'hi inclouen, ve a representar una etapa dins el recorregut que proposam per tal de conèixer l'home i el poeta.

Hem d'advertir que no hem pretès fer un itinerari que abastàs tota la producció de l'autor. Com que hem tingut molt en compte els destinataris d'aquesta activitat --un alumnat d'una edat determinada--, hem seleccionat uns poemes que ells poguessin entendre. D'acord amb aquesta intenció, hem de dir que hem valorat més a l'hora de la tria els criteris pedagògics i didàctics que no la selecció d'una mostra més o manco "objectiva i representativa".

La copiositat de la triadella és intencionada: volem que cadascú pugui suprimir poemes d'un apartat --si considera que el nombre és excessiu-- o seleccionar els que li resultin més aprofitables. En el cas que prescindeixi d'alguns poemes, també haurà de deixar de banda les notes que s'hi refereixen. L'activitat ha estat concebuda de tal manera que la seva simplificació no representarà la pèrdua de la uniformitat i la coherència de la lectura.

Finalment, volem agrair a la revista "PISSARRA" l'esforç que ha fet per incloure un annex amb

un extens recull de poemes. Aquest esforç, d'altra banda, consideram que és un merescut reconeixement i homenatge a l'il·lustre col·laborador d'aquesta revista, a aquest magnífic poeta i home de bé que s'anomena Josep Maria Llompart.

PRESENTACIÓ

En Josep Maria Llompart va néixer a Palma l'any 1925. El 1947 es llicencià en Dret a la Universitat de Barcelona. Durant més de trenta anys ha estat funcionari de l'administració pública.

Malgrat haver crescut dins una família castellanitzada i d'haver-se format intel·lectualment en un època, els anys quaranta, del tot adversa per a la llengua i la cultura catalanes, Josep Mª Llompart va incorporar-se ben aviat a la represa literària que es va produir a la Mallorca de la postguerra.

Juntament amb Jaume Vidal Alcover, Blai Bonet i Llorenç Moyà, va esser un dels membres de l'anomenada Generació dels 50, un grup d'escriptors, especialment poetes, que, a més de garantir la continuïtat de la literatura catalana a Mallorca, renovaren la tradició i saberen enriquir-la amb la incorporació de noves formes i temàtiques.

En Llompart va donar a conèixer els seus primers po-

emes a l'antologia **Els poetes insulars de postguerra**, publicada l'any 1951 pel benemèrit filòleg valencià Manuel Sanchis Guarner. Fou el punt de partida d'una obra poètica que en l'actualitat és formada per vuit reculls. Com a conjunt representen una fita major de la poesia catalana d'aquest segle. Hi podem trobar una gran diversitat de formes (des de la recreació del cançoner tradicional fins a la prosa poètica de tarannà superralista, passant per l'expressió lírica concebuda com un acte de comunicació transparent) i una temàtica que sobretot s'alimenta de l'experiència vivencial del mateix poeta i de la seva percepció, sempre crítica, i freqüentment

sarcàstica, de l'entorn social i de la realitat del seu, i nostre, país.

La contribució d'en Josep Maria Llompart, però, no es redueix a l'àmbit de la creació poètica. Ha estat un veritable home de lletres: crític i historiadore literari, fundador i director de revistes, assessor de l'Editorial Moll i orientador de les primeres passes d'una gran quantitat d'escriptors mallorquins, president de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana i autor d'unes magnífiques traduccions al català de la poesia gallega, portuguesa i brasilera.

De manera paral·lela a la seva dedicació a l'art de la paraula, Josep Mª Llompart ha mantingut, sense defalliments ni covardies,

un pacte de lleialtat amb el seu país, l'extensió del qual ha considerat que venia marcada per la presència de la llengua catalana. Ha estat un home que ha fet país, amb generositat assumint tasques i actituds que servissin per impulsar el recobriment d'un estat de normalitat per a la llengua i la cultura catalanes. S'ha esforçat més que cap altre per a desvetllar la consciència d'identitat i d'autoestima dels mallorquins. Ha difós reflexions culturals i polítiques que han obert camins, contribuint a despertar consciències i a mobilitzar energies. El seu compromís cívic permanent ha fet que al llarg dels anys s'hagi convertit amb freqüència en capdavanter de

Foto: Arxiu Xesc Amengual

manifestacions populars a favor de la democràcia, de la defensa de la natura o del reconeixement dels drets nacionals. També ha assumit el repte de posar-se al capdavant d'algunes institucions culturals quan el seu prestigi com a ciutadà i escriptor ha pogut ésser útil per a enfortir-les i popularitzar-les. Per aquesta raó va ser el president de l'Obra Cultural Balear a les darreries dels anys setanta i en l'actualitat ho és de la Federació d'Entitats Culturals dels Països Catalans, Ramon Llull.

Josep Maria Llopart ha estat un poeta de paraula fecunda i un home que ha fet país. Per això ha merescut la concessió de diversos premis literaris i cívics, el més important dels quals és el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes l'any 1982.

Per les seves paraules i pel seu exemple s'ha fet mereixedor del nostre agraïment i homenatge.

ITINERARI POÈTIC

1. Retrat de família

És una bona manera d'encestar la primera etapa d'aquest itinerari llegir el poema *Petita història familiar*, on l'autor, amb un to que oscil·la entre la confessió íntima i el col·loqui obert, ens fa la radiografia de la seva transformació personal i familiar, poètica i social (1).

2. Un temps, un país

Un temps que abasta alguns records de la infantesa --dels sis als onze anys-- de Josep Maria

Llopart, en un país i en un moment històric que s'agiten. El poeta recupera el passat personal, oferint una visió impressionista del dia de la proclamació de la República i una altra de clarament expressionista de la guerra civil.

"*En el carrer hi havia una mica de festa*" ens diu a 1931, marcant les distàncies entre la vivència familiar, heretada, i la vivència social, adquirida posteriorment (2).

Però, la petita festa es convertirà, al cap de poc temps, en tragèdia, simbolitzada per "*La plaça de toros*", en un combat a mort, com succeeix a 1936 (3).

3. D'infant, jo era...

El món de la infància és ben present dins la poesia de J. Mª Llopart, tot i que les institucions i els tons amb què l'expressa o l'evoca siguin força diferents.

Així, a *Els diumenges a la tarda rebíem visites* veiem que el nin juga, tot sol, entre l'enrenou familiar, habitual i monòton, sense adonar-se'n, en la seva innocència, de les "*ullades de la mort*" (4).

Un personatge històric, convertit en llegendari per la tradició popular, és recreat com un mite a *l'Auca del Capità Antoni* (Barcelona), tot evocant les narracions que de petit el poeta havia sentit contar. Tant el contingut com la forma popular emprada --pentasil·labs de rima assonant als versos parells-- ens rememoren aquells temps passats en els quals tot era fantasia (5).

Quelcom de semblant suc-

ceeix amb el *Romanç d'en Bernadet*. En aquest cas, el personatge popular, de rondalla, és recreat fent ús d'una forma poètica que va ésser d'utilització freqüent entre els poetes de la Generació castellana del 27 o entre els catalans de la Generació de la República, com és el cas del mallorquí Bartomeu Rosselló-Pòrcel (6).

De vegades el que trobam a la poesia de Llopart és la pura idealització de la infantesa, com podem veure a *Us ho diré amb paraules ben planeres* (7).

En altres ocasions, l'evocació del mite d'aquesta infantesa és el pretext per enfrontar-la a un present madur --*l'vet ací que avui...--*, on l'avui encara primaverenc de l'adult és contrastat al moment vital de l'abril de 1935 (8).

Bastant semblant és el tractament del tema de la infància en el poema *D'infant, jo era...*, en el qual un present quasi bé esbucats, deixa un regust amarg d'infantesa perduda a les dues parts temàtiques en què es divideix la composició (9).

4. Mots que velluten la boca de melassa

La paraula és per a l'escriptor l'instrument, l'eina, per arribar a conèixer el seu entorn i a si mateix.

A *Coma-lo-forno* el poeta ens indica la importància d'estimar els topònims, com a goig, com a delectació davant la fonètica de la paraula --de moltes paraules-, i com a forma de conèixer el propi país (10).

5. La nostra terra

Tot enllaçant amb l'apartat anterior, ara el poeta uneix, al poder de la paraula, el pasatge -terres i gent- que ha vist i conegut al llarg del seu trescar pel país. Així ens ho diu a *Memòria d'un viatge* (11).

El passat de la terra i la gent -dur i ple de "suors"-- es perpetua de manera semblant en el present, com veiem a *Epitalami amb música d'orgue*, on dos protagonistes, anònims amb nom --Llorenç i Margalida-- representen les esperances de futur de la mateixa terra i de la seva gent (12).

Però aquest paisatge no és sempre perfecta comunió entre poble i pàtria: a *Tençó* el poeta disputa amb ell mateix --amb interrogacions retòriques carregades de tensió i força expressiva/emotiva-- per la pàtria que desitja i la que veu i té (13).

6. Passa, passeja, va a la feina

Els dies passen en "soledat", "fatiga", i "fàstic" per a l'home ja madur que no beslluma cap "espurna d'esperança", a *Qualque matí, en llevar-nos...*, on la vida és un lent anar passant (14). L'amor, a *S'estimaren, saber...*, és la reminiscència d'un passat que va ésser ple i feliç en el moment de viure'l, però que ja, per sentència del temps, només sobreviu marcit (15).

Pot ser la nota més marcada d'aquest apartat sigui la ironia, com hem pogut veure al poema anterior. També ho és a *Invitació a la dansa de la mort*, en el qual

l'home que abans ens avisava del passar rutinari però inexorable del temps, ara ens diu que la paraula --la llengua com a senyal d'identitat personal i colectiva-- és l'únic que ens queda a l'hora d'entrar al ball final (16).

Així, la mort, representada simbòlicament per la nit, és la meta i el destí de tota persona que *Passa, passeja, va a la feina*, amb una rutina quotidiana i monòtona semblant a la de les agulles del rellotge. El ritme del poema aconsegueix comunicar aquest transcórrer lent, però constant, indefugible i com a cerimoniós, del camí de la vida (17).

7. He dit allò que veia

Entre les diferents funcions de la poesia n'hi ha una, força important, que és la de comunicar. J.Mª Llompart la utilitza per mostrar-nos una realitat social injusta i desequilibrada. Des del seu compromís cívic, el poeta, a *Em ballen dins la veu mots de diumenge*, "s'ha d'escanyar la veu obscura" per dir allò que veu enlloc de dir el que ens mostren o el que ens podria interessar veure (18).

Escriu "un poema ben tòpic", *Accident de treball*, per a fer-nos saber que ell ha pres partit, ara, a favor dels més dèbils. Un poema ben tòpic en el qual la dialèctica entre el poder i la misèria es resol, mitjançant la ironia, en una confessió que té tant d'impúdica socialment com de dolguda i sentida interiorment (19).

Altres vegades la veu poètica, en un acomiadament de la poesia social, s'ha cansat de cridar i ha decidit posar el *Punt i apart*. Estar-se'n de dir "allò que veia" per retornar al silenci, a la veu interior, mentre espera "l'amiga final que vendrà amb l'alba" (20).

Però, en un home com en Josep Mª Llompart aquest silenci, aquest acomiadament, no pot ésser definitiu. Anys més tard el tornam a trobar exercint de poeta compromès a *Per a un home-natge*, on ens mostra la seva solidaritat amb els pobles de més enllà de les nostres fronteres que sofreixen, com és el cas de Nicaragua (21).

Als vuitanta anys de Pere Quart permet al poeta expressar --amb el pretext de l'aniversari-- el seu estat d'ànim decandit, el seu "cor apallissat" en tornar d'unes "vacances pagades" --títol d'un poemari de Pere Quart, publicat el 1960--. Tot el poema es converteix en la metàfora d'una gent que ha oblidat tot allò pel que s'havia lluitat durant tants d'anys (22).

8. Morir, senzillament

Ja hem tingut ocasió de veure fins ara com el tema de la mort era una fita notable dins la producció de Josep Maria Llompart.

Doncs bé, en aquest moment la mort deixa de ser un miratge, o una certesa llunyana, per a convertir-se en una realitat present i viva a través de les persones que hem anat deixant pel camí: és el cas de *Paraules a Maria*, en el qual el poeta recorda la lleu presència de la que fou per

poc temps, i per sempre, germana seva. És un poema amb tota una càrrega humana que ens corprès en molts de moments, especialment quan el poeta es retrata a si mateix d'una manera descarnada i cruel (23).

En la mateixa línia del record de les persones que ens han deixat, escriu *In memoriam Cèlia Viñas*. Hi ressona l'evocació de l'amiga que ja ha arribat al seu destí, mentre que els altres, els que la sobreviuen, hem de seguir el camí (24).

No és, però, una visió negativa la que se'ns dóna de la mort. Aquesta no és enemiga ni contrària, és, senzillament --com podem veure al poema *Hivern--* "aquesta petita cosa, humil, sense importància, això tan simple, tan sabut" (25).

Com també és aquella dama que ens portarà el descans d'aquesta apallissada vida, és la "Senyora" --*Veniu, Senyora Mort--* que arribarà lentament i per a qui hem de tenir "la cambra desada i ben a punt" (26).

9. Paraules de cristall

La poesia de Llompart ofereix una considerable diversitat de registres formals i de tons. El poeta coneix a fons l'ofici d'ensinistrador de versos i és capaç de posar al servei de l'expressió del seu món personal les múltiples herències que ha rebut de la tradició lírica.

Al *Romanç del patró Joan Llompart* recrea la memòria d'un avantpassat fent ús de la forma més genuïna del cançoner popular (27).

"... Una certa serenor, una certa fatiga, una certa tristesa".
Foto: Arxiu Xesc Amengual

També ha escrit poemes emprant de manera magistral els vers més prestigiós de la poesia catalana, el decasíl·lab. A *Un home agonitzant, aquí, a la vora* en fa ús per a tractar la temàtica de l'home comú, presoner de les rutines i les mancances que imposa la realitat quotidiana (28).

És, però, al poemari *Man-dràgola* on el poeta fa les proves més arriscades, fins al punt de prescindir de totes les pautes convencionals, esfilagarassant els versos en paraules que semblen la caiguda d'una harmoniosa cascada (29).

L'ús freqüent del vers lliure,

l'elecció d'un lèxic de significat absolutament clar i comunicatiu o la utilització de bona part dels recursos expressius posats en circulació per les avantguardes històriques, conviuen a *Man-dràgola* amb els sonets més rigorosament ortodoxos redactats amb un lèxic mediavalitzat i hermètic, assolint una intensa estridència sonora (30).

Igualment fa servir el poema en prosa per a crear atmosferes carregades de suggeriments i d'ombres evocades, amb abundància de símbols i d'imatges visionàries de nissaga superrealista (31).

La meva nòmina és...

El préstec que m'han donat!

Les persones que cobren la seva Nòmina a través de Sa Nostra poden accedir a diversos tipus de crèdits en condicions molt favorables.

CRÈDIT INSTANTANI

Podem avançar-li fins a 8 mensualitats (màxim 1.000.000 pts). Es un servei àgil, pràctic i molt fàcil d'obtenir. La concessió és instantània amb un bon tipus d'interès 14% (T.A.E. 14,934%).

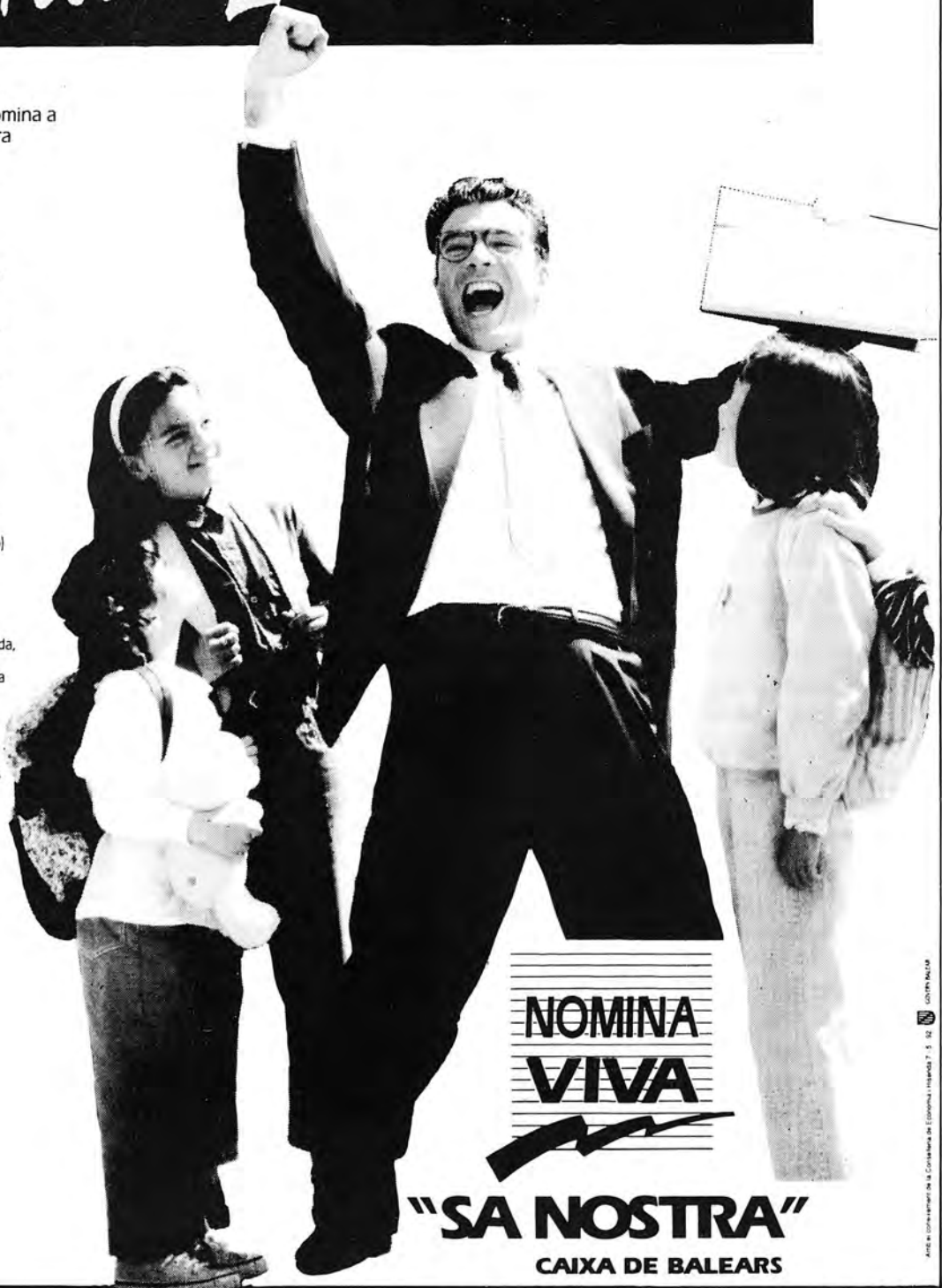
PRÉSTEC NÒMINA

Pot sol·licitar fins a 8 mensualitats (màxim 3.000.000 pts.) als millors tipus del mercat que van des de l' 11,5% (T.A.E. 12,126%) a sis mesos fins al 15% (T.A.E. 16,075%) a sis anys.

PRÉSTEC VIVENDA

Per a l'adquisició o reforma de la seva vivenda. Préstecs en les millors condicions, amb rapidesa en la concessió i un termini de devolució fins a 20 anys.

FACI VALER LA SEVA NÒMINA

NOMINA
VIVA

"SA NOSTRA"

CAIXA DE BALEARS

la seva millor garantia

Josep Maria Llopart: Un camí florit

Joan Gelabert Mas

Però hem viscut per a salvar-vos els mots
SALVADOR ESPRIU

EL PRETEXT

Va ser un matí de maig del curs 89-90. Havíem organitzat una lectura poètica per als nostres alumnes de Literatura Catalana de l'Institut Joan Maria Thomàs (aleshores encara conegut com a núm. 6), i comptàvem amb la presència de tres autors, de tres poetes, ben diferents en edat, estil i intensitat de la seva obra. Miquel Bezares, Antoni Nadal i Josep Maria Llopart ens asseguraven una sessió poètica prou interessant.

La veu jove, però plena d'intensitat poètica, d'en Bezares, introduí l'atmosfera que ja no es perdria en tota l'hora que durà aquella trobada. Antoni Nadal, amb la seva poesia directa, contundent, realista, sorprengué uns al·lots i unes al·lotes avesats a identificar poesia amb llenguatge críptic i especialment difícil. Amb en Josep Maria Llopart la sessió aconseguí la intensitat necessària per esdevenir una "classe" inoblidable. Aquella veu càlida, segura, que combina mestriolament la força de la seva poesia amb els elements que identifiquen un bon rapsode: una dicció perfecta (vocalització, entonació, pauses, etc.) i una declamació adequada per a cada poema recitat, introduïren un ambient suggerent i encisador.

Dins d'aquest clima ideal en el qual havia aconseguit que els gairebé quaranta alumnes no obrissin boca per no trencar l'encís del moment, inicià la lectura del poema "Camí Florit" del seu, aleshores, darrer llibre, *Jerusalem*.

Mentre anava esgranant els mots, i enumerant noms de plantes, d'herbes o flors, vaig veure com els nostres alumnes començaven a arrufar les celles, a obrir els seus narius i a mirar-se uns als altres com donant a entendre que no entenien res, o gairebé res, del que aquell senyor anava dient, tot i la musicalitat que el poema tenia i que la veu seguia tan encisadora com abans.

Quan la sessió acabà, dues al·lotes del grupet se m'acostaren i em confessaren que de tots aquells

noms de plantes o flors que s'havien citat en aquell poema només tres o quatre els coneixien o els sonaven una mica.

EL TEXT

Camí Florit

*Llevamà, card, fonollassa,
rosella, cascall, lletsó,
vinagrella, corritjola,
ginesta, aritja, fonoll,
passionera, cugula,
mare-selva, safrà bord,
floravia, canyaferla,
baladre, argelaga, albó,
falguera, olivarda, estepa,
clavell de moro, coscoll,
heura, contell, englantina,
vidalba, murta, maimó,
cama-roja, campaneta,
ravenissa, bruc, guixó
(i en l'aire color de vauma
l'esgarripança d'un poll)*

EL CONTEXT

La qüestió era molt clara. Tots, o gairebé tots els alumnes que havien anat a la lectura poètica eren de Ciutat. Eren al·lots i al·lotes de cultura exclusivament urbana i amb un coneixement del món rural reduït als quatre tòpics de sempre.

Això em donà la idea d'encarar-me amb aquell poema "tan estrany" i de veure quines propostes de treball podria suggerir per els meus alumnes "urbanistes".

Si del que es tractava era d'aprofitar un text i a partir d'ell anar estenent el camp de relacions amb el major nombre possible d'aspectes, literaris o no, el poema d'en Llopart tenia unes possibilitats extraordinàries.

Des de la literatura estricta (l'anàlisi del text, els recursos poètics, la utilització metafòrica i simbòlica dels noms que hi apareixen, la relació amb altres poemes d'en Llompart, etc), passant per aspectes més "científics" (els noms científics de les plantes, la seva descripció, el seu ús medicinal, etc), fins a arribar a les seves connexions amb la cultura popular (estudi de les variants dels noms de les plantes, la seva presència en el cançoner, la rondallística, etc), el cert és que el poema donava realment per a molt.

Fins i tot si l'únic que podia aconseguir era que aquells allots i allotes veiessin les voreres dels camins, no ja plenes d'herbes, sinó plenes de llevamans, de corritjoles, de cama-roges o d'argelagues, el poema ja hauria acomplert un bona part del seu camí: retornar els mots de les coses.

Vet aquí algunes de les propostes.

ALGUNES PROPOSTES DE TREBALL

*Els materials de la poesia,
els que el poeta té al seu
abast, no són els colors.
Són els noms dels colors.*

Jesús Tusón. El llenguatge i el plaer

1. Josep Maria Llompart titula l'apartat segon del llibre **Jerusalem**: "La Cançó de tots els camins" i li posa un subtítol "Interludi lleuger per a infants de bona casa". Busqueu en l'obra d'en Llompart un llibre que tingui un títol semblant i establiu-ne la relació temàtica.

2. La crítica diu d'en Llompart que la seva poesia té tres grans nuclis: el paisatge i els temps; els records i l'evocació de la infantesa; i els motius literaris. Sabríeu trobar-los en aquest apartat del llibre?

3. Algunes de les plantes i arbusts citats en aquest poema apareixen tot al llarg de l'obra poètica de Llompart amb una càrrega simbòlica evident. Analitzau-ne alguns exemples:

heura:

poema "L'Heura" **Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona**

rossella:

poema "Veni, Senyora Mort, ja tinc la cambra"
La Capella dels Dolors i altres poemes
poema "Lleugera i clara a nivell de migdia" **LCDDIAP**
poema "Tres siluetes amb vasa barroca"
LCDDIAP

aritja:

poema "Paraules a Maria" **Poemes de Mondragó**
poema "El Cant" **La Terra d'Argensa**
poema "Tençó" **LTDA**
poema "La sang es desfermava per l'òpal dur del somni" **LCDDIAP**
poema "Càntiga d'amor" **LCDDIAP**

card :

poema núm. 8 "Elegia ran de mar" **PDM**
poema "restaven ales..." **Mandràgola**
poema "Lleugera i clara a nivell de migdia" **LCDDIAP**

4. Llegiu el poema "Memòria d'un viatge" de **La Terra d'Argensa** on l'autor parla d'un "caminoi florit". Comparau-lo amb el poema "Camí florit" de **Jerusalem**.

5. Dins de l'obra literària d'en Llopart hi destaca l'ús abundant del nom d'una flor: la rosa i les seves variants roses i roser. Consultau la seva producció poètica i localitzau-ne almanco una dotzena. Quin ús en fa? Quina càrrega simbòlica té el nom de la rosa en l'obra llopartiana?

6. Al poema "Camí florit" apareixen trenta-sis noms de plantes que es poden trobar per les voreres dels camins de Mallorca. Tradicionalment les plantes han jugat un paper fonamental dins de la cultura popular. Cercau al **Cançoner Popular de Mallorca** del pare Ginard cançons on apareixin aquestes plantes i les connotacions que agafen.

7. De les plantes, en molts de casos, se n'ha fet un ús medicinal; d'altres vegades s'han utilitzat com a colorants; com a adobadors de pells, etc. Cercau informació sobre algunes propietats de les plantes citades en el poema.

8. Si cercam el color de la flor que fan aquestes plantes, mates o arbusts, ens trobam bàsicament amb dos colors: el blanc i el groc. N'hi ha alguna que no fa flor, i fins i tot n'hi ha dues que no les trobam com a silvestres (són originàries d'Amèrica), sinó cultivades. Agrupau-les pel color de la flor i trobau les dues que són cultivades als jardins.

9. Si cercau la descripció d'aquestes plantes us trobareu amb la paraula "endemisme" per a alguna d'elles. Quines d'aquestes plantes són endèmiques de Mallorca?

10. Cercau les variants de denominació de les plantes del poema (indica la localitat o contrada).

A l'hora de cercar la informació sobre els aspectes no estrictament literaris del poema us pot servir d'ajuda aquesta relació bibliogràfica:

ALCOVER, A.M. i MOLL, F. de B.
Diccionari Català-Valencià-Balear. Ed. Moll, Palma 1968

BONAFÉ, F.
Flora de Mallorca. Ed. Moll, Palma 1976

BONNER, A.
Plantes de les Balears Ed. Moll, Palma 1977

GENESTAR SERRA, R.
Flora Mediterrània Occidental patrocinada pel Consell Insular de Mallorca, 1985

Gran Enciclopèdia Catalana PromoMallorca Edicions S.A. (7 vol. publicats)

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

PAPERS PINTATS I PINTURES
MARCS I MOTLLURES

Sant Miquel, 77 - Tel. 72 14 83
07002 PALMA DE MALLORCA

Entorn a El Circ de Josep Maria Llompart

Àngela Martí / Joana Mª Riutort
J. Salleras / Antonia Mª Mulet

La idea inicial d'aquesta unitat didàctica consisteix a donar a conèixer Josep Maria Llompart als alumnes de BUP i COU; per això hem intentat triar un poema no massa difícil de contingut, però que donàs peu a fer tota mena de comentaris, tant literaris com lingüístics. Ens hem decidit per "El Circ" de **Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona** perquè reunia les condicions que a nosaltres ens interessaven: s'hi poden fer reflexions sobre el lèxic propi del català de Mallorca; presenta punts d'ortografia com són l'ús de *ll/l*, *o/u* àtones, *s/ss*; es poden analitzar diversos recursos expressius i realitzar exercicis sobre la formació del plural.

Cal fer notar que el nostre centre està situat a S'Arenal, zona de molts de castellano-parlants i on no s'imparteix l'assignatura Literatura Catalana (3r de BUP i COU)

ACTIVITAT

- 1ª Part.** Fer una breu presentació de l'autor i la seva obra (més completa com més alt sigui el nivell).
- 2ª Part.** Fotocopiar l'activitat i donar-la als alumnes de tots els cursos de BUP i de COU.

És la següent:

Josep Mª Llompart / Poeta Mallorquí
Dades Biogràfiques
Els alumnes en fan un resum.

EL CIRC

*Aquella noia del circ tenia els cabells blaus
i els ulls rossos.
Volava enlaire, amunt. Tot just obria
unes ales com de tórtora
i s'allunyava xalesta per l'horitzó de la lona.
Aquella noia en els meus ulls rodons.*

*Passaven écuyères, pallassos plens de pena
amb el rostre esqueixat
- que ara gairebé puc veure en el mirall -
i els domadors vermells amb les medalles,
mentre la banda galtejava un esclat de trompetes.*

*Feia olor de terra
mullada, de ferum, reina i embalatge.
Em batejava el cor a ritme de trapezi.
Ella volava per estrelles de plata
- de platallons, diria ara -.*

*Ho recordo per entremig de caramulls de runa,
vora els poals de fems tirats per terra,
i tot fent pam i pipa escric aquests versots
cursis com el vals de les ones.*

*Aquella noia del circ tenia els cabells blaus
i els ulls rossos.*

Charlie Rivel. Dibuix de J. Soler-Juvé

Qüestions a treballar:

A) ESTUDI DEL CONTINGUT

- 1.- Fer el resum del poema.
- 2.- Deducir el significat d'aquestes expressions:
"Cabells blaus / ulls rossos"
"Domadors vermells"
"La banda galtejava un esclat de trompetes"
"Em bategava el cor"

B) QÜESTIONS DE LÈXIC

- 1.- Fer una columna amb paraules que són pròpies del vocabulari mallorquí i, al costat, una altra de paraules del vocabulari general català.
- 2.- Cercar diminutius, augmentatius o paraules derivades i dir de quina altra paraula procedeixen.

C) QÜESTIONS D'ORTOGRAFIA

- 1.- En el poema apareixen moltes paraules amb la consonant palatal ll. Destriar aquelles en les quals, a l'hora de la pronunciació, es produeix iodització i aquelles que es pronuncien de manera normal.
- 2.- Destriau paraules en les quals surti la vocal o en posició àtona i que en alguns indrets de parla catalana es pronuncii u.
- 3.- Localitzar paraules en les quals surti la vocal o en posició àtona i que es pronuncii u, seguida de vocal i tònica.
- 4.- Fer dues columnes de paraules: en la primera, aquelles que tinguin el so d'essa sonora i en la segona, aquelles que tinguin el so d'essa sorda.

D) QÜESTIONS DE MORFOLOGIA

- 1.- Cercar paraules escrites en plural, passau-les al singular i després apunteu els diferents tipus de terminacions de plural.
- 2.- Destriar adjectius i després fer notar, posant un exemple, si algun d'ells podria convertir-se en substantiu.

3ª Part. Aquesta unitat didàctica s'acaba fent un exercici de creació a partir del poema comentat.

A) INDIVIDUALMENT:

- Es llegeixen altres poemes de Josep Mª Llopart.
- Fer llistes de noms, adjectius i verbs.
- Intentar la creació de poemes paral·lels.

B) COL·LECTIVAMENT:

- Reunioni el material individual i fer-ne una tria.
- Confeccionar un poema col·lectiu entre tot el grup.

CONCLUSIONS

Després de treballar aquesta unitat didàctica amb els alumnes del nostre centre (La Porciúncula), arribam a les següents conclusions:

- * Molts d'alumnes confonen la essa sorda i la essa sonora. També confonen ll/i, perquè les pronuncien malament. Així per exemple, a la llista de paraules en què es produeix iodització, hi han col·locat, majoritàriament, "caramulls".
- * Tenen problemes a l'hora de destriar el lèxic mallorquí. (Per això, es tornarà fer l'activitat a COU en haver estudiat Dialectologia).
- * No entenen la pregunta de morfologia sobre la substantivació d'adjectius.
- * Peresa i manca de traça per cercar paraules al diccionari (sobretot als primers cursos).
- * Tenen dificultats per sintetitzar i per definir sense traduir al castellà.

ALTRES SUGGERIMENTS DE TREBALL

- * Activitats de pronunciació de s/ss i de ll/i
- * Observar el valor polisèmic de les paraules (per exemple "esclat", el valor poètic i expressiu i el sentit figurat).
- * Fer camps lèxics (runa, fems,...)

- * Correspondències entre el català central i el mallorquí
noia.....al·lota
mullada.....banyada
ferum.....pudor

- * Estudi dels recursos poètics. Interpretar altres expressions, a més de les proposades a l'apartat A) 2, i fer-ne una classificació (imatges cromàtiques, comparacions,...):
"aleues com de tórtora"
"per l'horitzó de la lona"
"Ella volava per estrelles de plata"
Etc.

- * El record a través dels sentits (vista, olfacte).

Aquí teniu diverses interpretacions que els nostres alumnes han fet sobre les següents expressions del poema de Llopart:

"cabells blaus, ulls rossos"

- * El record s'ha difuminat amb el pas del temps. L'autor ja no se'n recorda gaire ni de la situació ni de les persones.
- * Que l'al·lota era especial, diferent a les altres; per això l'autor desvariejava.
- * Simple intercanvi d'adjectius qualificatius.
- * Es vol desconcertar al lector, igual que ell ho estava quan era al circ.
- * Es refereix a la fantasia i irrealitat del circ.
- * El vestit blau i ros es reflectia en els ulls i en el cabell amb el moviment del trapezi.
- * Forma atrevida de cridar l'atenció del lector.
- * Record estrany, tal volta es refereix al maquilatge.
- * Espectacularitat de la gent del circ.
- * La noia estava cap-per-avall, per això els colors també s'han invertit.
- * Confusió de colors, perquè el nin que veia el circ era petit.
- * Ulls de color d'or.
- * La nina era bellíssima, com un àngel.
- * Anava tenyida.
- * Cabells com la mar, ulls com el foc.

“domadors vermells”

- * Es refereix al vestit de color vermell que porta el domador.
- * Com a símbol de pugna entre el domador i els lleons.
- * L'autor s'imagina els domadors ferits, plens de sang, atacats per les feres.
- * El domador està carregat de tensió.
- * Valentia i coratge.
- * Perquè els domadors contenien la respiració per no fer renou.
- * Estaven enfadats perquè els lleons no els feien cas.

“La banda galtejava un esclat de trompetes”

- * Les trompetes eren les encarregades d'anunciar l'inici de l'espectacle.
- * La banda feia molt de soroll.
- * Tocava amb intensitat.
- * Amb les galtes inflades tocaven les trompetes per anunciar el “més difícil encara”.
- * L'anunci de la sortida de la noia a la pista.

“em batejava el cor”

- * Estava en tensió, fortament emocionat i excitat.
- * Sentia les palpitations del seu cor degut a l'emoció.
- * Preocupació davant les evolucions de la trapezista.
- * El cor li feia “tup-tup”.
- * Emoció de l'espectacle; al circ es frueix passant pena.
- * La trapezista arriscava la seva vida, per això l'autor està en tensió.
- * Tenia el cor encongint per si la trapezista queia.
- * Estava en tensió com en una pel·lícula de sus pens.

VALORACIÓ FINAL

Les professores del Departament de Llengua Catalana creim que la realització d'aquesta activitat ha estat molt positiva perquè ens ha servit per introduir dins les aules la figura de Josep Maria Llopart, en un zona on a nivell de carrer la llengua i la literatura de Mallorca estan bastant arraconades.

Departament de Llengua Catalana
Col·legi La Porciúncula

Més de 10.000 residents* ja han escollit

Viatges S.A. Tramuntana

Per qualitat:

- ...d'ofertes
- ...de serveis
- ...d'informació

Carrer 31 de desembre, 12
Tel: 204600. Fax: 204450
Palma de Mallorca

*Dades corresponents a la temporada 91

ACTIVITATS DIDÀCTIQUES EN HOMENATGE A JOSEP MARIA LLOMPART

El consell de redacció de **PISSARRA** agraeix la bona col·laboració del **C.P. Rafal Vell** que, una vegada més, ens ha tramès una sèrie de propostes didàctiques en motiu de l'homenatge a Josep Maria Llompart, elaborades allà i que a través de la nostra revista s'oferten com a possible ajuda als mestres d'altres centres.

I.- Activitats per als cicles d'Educació Primària

1.- Propostes didàctiques a partir de la "Auca del Capità Antoni" de J.Mª Llompart.

A. Endequina les paraules que falten a la poesia, mirant la seva definició a la dreta.

Auca del capità Antoni

*El ...1.... Antoni
té un xabec tot...2...
ala d'oronella,
mascaró pintat.*

*El capità Antoni:
espasí lluent
cascada brodada
i a la mà un ...3.....*

*El capità Antoni
té...4....de lleó:
li presenten....5....
a toc de tambor.*

*El capità Antoni
vol per....6....
fetges de pirata
cuïts amb aigua-sal.*

*El capità Antoni
encalça l'anglès
-cametes me valguen,
...7... de l'estret!*

*El capità Antoni
entra dins el ...8....*

1. El qui comanda la tripulació.
2. Color de la neu o de la llet.
3. Flor de la clavellina.
4. Òrgan rodó que serveix per mirar les coses.
5. Plural: Instruments per a matar la caça.
6. Menja que es fa a mitja tarda.
7. Plural: Cosa blanca que quan vas amb barca no hi veus res.
8. Lloc de la costa disposat per rebre naus i per a les operacions de carregar-les i descarregar-les.

B. A partir de les dades biogràfiques que us donam, feu els dibuixos que completin l'**Auca de la vida de Josep Maria Llompart**

Neix a Palma dia 22 de maig de 1925	Obté la llicenciatura de Dret a la Universitat de Barcelona
Participa a l'Alguer en els Jocs Florals de la Llengua Catalana (1961). Escriviu <i>Poemes de Mondragó</i>	President de l'Obra Cultural Balear (1978-1986)
Li és concedit el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i la Creu de Sant Jordi (1982)	És elegit President de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (1983)
És nomenat membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (1985)	1990 Designat Escriptor del mes per la Institució de les Lletres Catalanes. Participa a l'encontre luso-català de poemes celebrat a Lisboa. President de l'Associació Cultural Lluï

2.- Distribuir el poema "El Circ", llegir-lo i comentar-lo conjuntament.

Després cada nin en farà el seu propi comentari i amb dibuix.

3.- Feu el mateix amb el poema "Cançó d'anar a escola"

4.- Cada nombre correspon sempre a una mateixa lletra. Si aconseguïxes trobar el valor de tots els nombres, podràs saber el títol de tres obres de J.Mª Llopart.

1. $\frac{\quad}{1} \frac{\quad}{2} \frac{E}{3} \frac{\quad}{4} \frac{\quad}{3} \frac{\quad}{5} \frac{\quad}{8} \frac{\quad}{3}$
 $\frac{M}{4} \frac{\quad}{2} \frac{\quad}{7} \frac{\quad}{8} \frac{\quad}{9} \frac{A}{10} \frac{\quad}{11} \frac{\quad}{2}$

2. $\frac{\quad}{4} \frac{\quad}{10} \frac{N}{7} \frac{D}{8} \frac{\quad}{9} \frac{\quad}{10} \frac{G}{11} \frac{O}{2} \frac{\quad}{14} \frac{\quad}{10}$

3. $\frac{J}{12} \frac{\quad}{3} \frac{R}{9} \frac{\quad}{13} \frac{\quad}{5} \frac{L}{10} \frac{\quad}{14} \frac{\quad}{3} \frac{\quad}{4}$

5.- Prova de fer una poesia de manera que amb la primera lletra de cada vers es formi el nom de LLOMPART:

L
L
O
M
P
A
R
T

6.- Distribuir un full fotocopiats amb algunes fotografies de J.Mª Llopart. Els alumnes han d'expressar allò que els suggereix cada fotografia.

L'aranya Teixidora

Teixint la tela sempre està
amb la seva tela blanca.
L'aranya sempre teixirà
i negra sempre serà.

Blava, negra i vermella,
Teixeix sempre la tela.
L'aranya sempre teixirà
i negra sempre serà.

Quan l'aranya fa la
tot ho destà.
L'aranya sempre teixirà
i negra sempre serà.

I quan l'ocula
un altre en fa.
L'aranya sempre teixirà
i negra sempre serà.

Xavier Verjés

(Alumne de 6è d'EGB)

II.- Fitxa de treball sobre J.Mª Llompart per a alumnes de 7è i 8è d'EGB.

Es prepara un dossier sobre Josep Mª Llompart, que consta de:

- Una fotografia del poeta de cos sencer.
- Una fotografia augmentada de la seva cara, un primeríssim pla.
- La seva biografia de l'Enciclopèdia de Mallorca.
- Una cronologia.
- Set poemes escollits.
- Un fragment del seu llibre **Memòries d'un adolescent de casa bona**.

Després es passa a fer el següent treball:

1. Comentari de tot el dossier explicant tot el que calgui perquè els alumnes puguin entendre amb una mica de profunditat el personatge.

2. Se'ls explica la tècnica de fer poemes paral·lels. Després es demana a cada alumne que esculli un dels set poemes i en faci un de paral·lel.

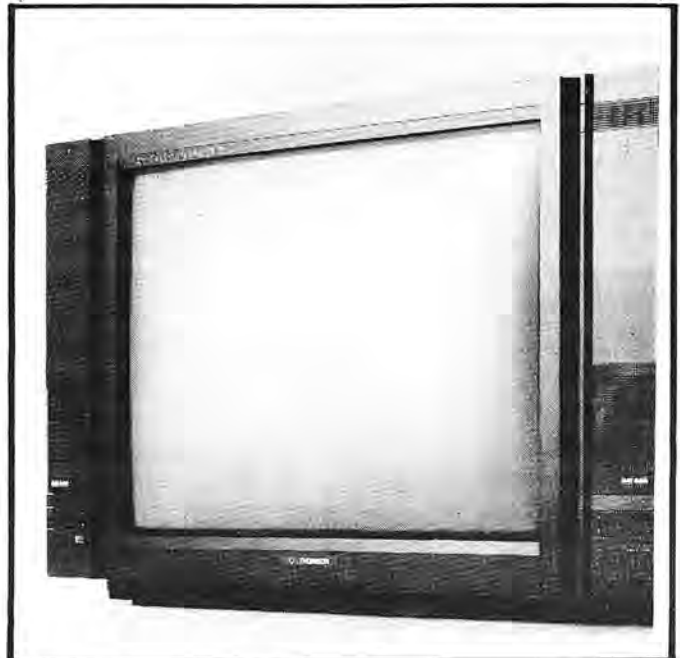
3. Es demana als alumnes que dibuixin una caricatura del personatge i que escriguin la caricatura literària (variant de la descripció-retrat).

4. A partir del llibre **Memòries d'un adolescent de casa bona** se li pot fer una entrevista imaginària on el poeta contesta amb els seus propis versos.

A la revista TORRENT núm. 31 del C.P. RAFAL VELL un grup de nines n'hi feren una amb les següents:

- Una de les curiositats que sentim tots els jovenets és la de saber coses dels nostres pares i dels nostres padrins quan aquests tenien la nostra edat. Com va ésser la vostra infantesa?
- I a l'escola, què fèieu?
- I ara li farem una pregunta per fer-li pujar el vermell a les galtes. Com eren les nines que vós miràveu?

THOMSON

**TVC 25 E4 TXT
SOUND LINE**

**BLACK SUPER PLANAR
ESTEREO SURROUND
TUB NEGRE**

5 altaveus

Entrada per a S-VHS

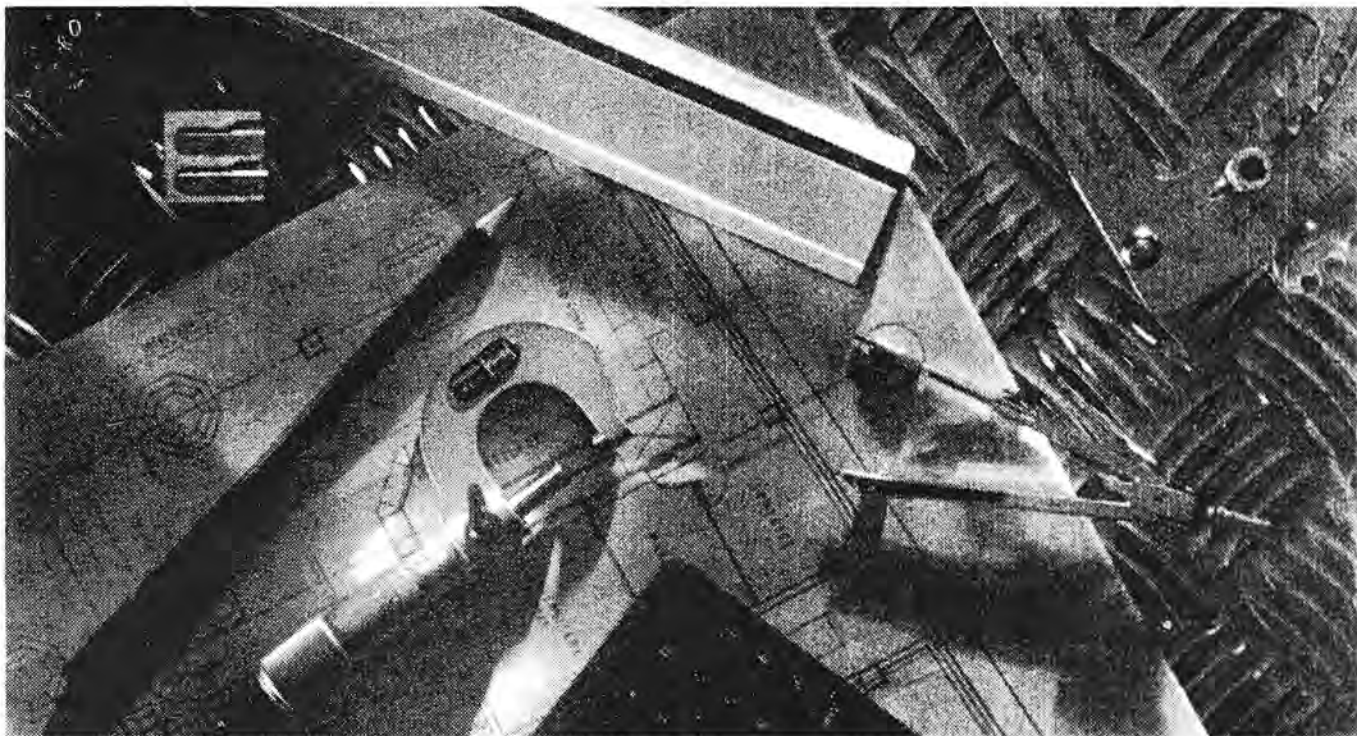
Dimensions:

Alt: 48,6 Amp: 71,8 Fon: 43,1 cm.

Pes: 28,7 Kg.

Preses auxiliars:

- 2 Euroconnectors
- 1 Presa auriculars
- 2 preses per a altaveu exterior
- 2 preses per a cadena Hi-Fi
- 2 preses per a altaveus SURROUND
- 2 entrades d'audio
- 1 entrada de video
- 1 entrada per a S-VHS

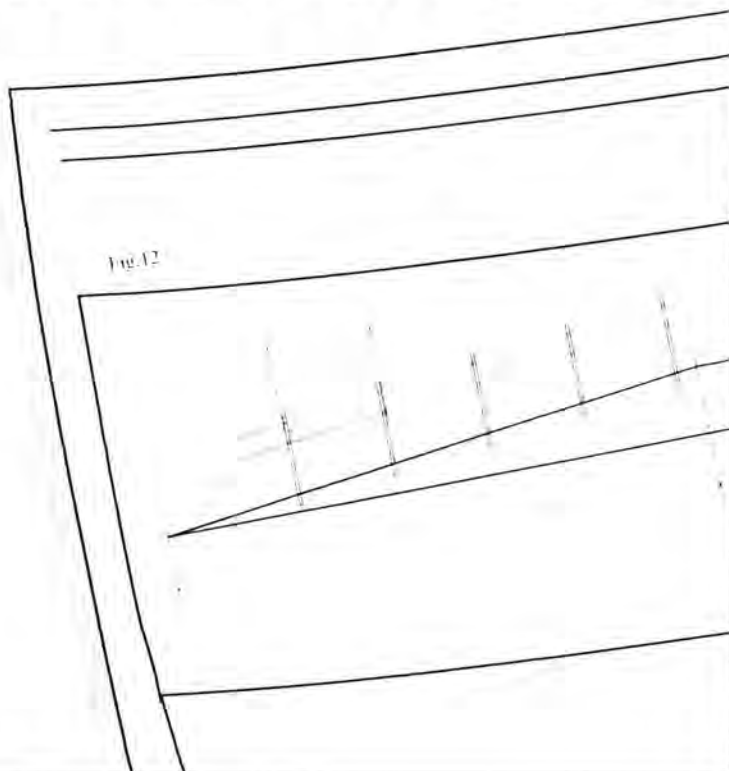
Pensem en un disseny universal.

Imagina't què suposa sortir al carrer per una persona gran o amb minusvalideses. Moltes de coses que per a tu són normals, per a ells suposen tota una barrera. Un camí ple d'obstacles que, diàriament, els impedeix gaudir d'una vida com la nostra. I tu ho pots evitar. Només cal pensar en ells i actuar en conseqüència. Anem cap a un disseny universal.

Eliminem entre tots les barreres arquitectòniques.

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

Josep Maria Llompart, sempre

Joana LladóBallester / Catalina Llinàs Gonzaga

Josep M. Llompart és poeta. A més de bon escriptor i gran orador, és també un home de lluita constant per la cultura i la llengua al nostre País.

És per això que "vint-i-sis entitats cíviques han convocat l'homenatge popular a Josep Maria Llompart amb la intenció de difondre l'obra de l'escriptor, i també la seva dimensió humana, personal i cívica. Fan una crida al poble de les Illes perquè reti homenatge a un dels millors poetes mallorquins d'aquest segle"

Del llibre **Poemes de Mondragó** (1961) n'hem elegit el poema. La simplicitat dels seus versos i la senzillesa dels mots varen ser decisius per fer l'elecció:

*S'estimaren; saber en
la urgència del sexe, com les venes
poden en un moment omplir-se d'aigua
salobre, de sol d'estiu, de peixos
saltadors.*

*S'amagaven
per la nit del pïnar o per les tèbies
raconades de l'ombra.
Sentien, lassos,
la remor de l'oratge o el llunyaníssim
brogit de la ciutat.
En desvetllar-se? l'endemà ella creia
que a l'alcova hi havia olor de roses,
i ell pensava el primer vers d'un poema
que mai no arribà a escriure.*

*Les noces foren de pinyol vermell.
Tenen un fill notari a la península
i una filla amb promès.
Són gent d'allò que en diuen respectable.*

*Tornen a casa cap al tard, lentíssims,
assaborint cansadament la tarda.
Amb una punta de frisança, els ulls
se'ls perden qualche pic entre les branques
dels arbres del carrer, com si hi sotgessin
un reste de verdor o de carícia.
Miren els anys, el cel, les hores seques,
el rellotge i la pols. Caminen. Callen.*

Propostes didàctiques per a un alumnat adult²

A. Activitats prèvies

1. Cercau dades referides a la biografia i obra de Josep Maria Llompart.
2. Arreplegau, entre tots, entrevistes i fotografies de revistes i de la premsa.
3. Informau-vos del moment de la trajectòria literària de Josep Maria Llompart en què va escriure **Poemes de Mondragó**.

B. Activitats de comprensió del poema

1. Llegiu el poema en veu alta i en veu baixa una vegada que ja us l'hagi llegit el professor.
2. Després de la lectura, subratllau individualment les paraules que no enteneu i entre tots, ajudats pels alumnes que les coneixen i pel context, intentau trobar-ne el significat.
3. Intentau aprendre al manco una part del poema de memòria i recitau-la.
4. Analitzau el poema i comprovau si hi apareixen d'alguna manera els següents conceptes:
 - Vida i passió
 - Amor
 - Connexió passat-present
 - La tardor de la vida
 A quins versos corresponen?
5. La mort i el pas del temps són temes molt presents als poemes de Josep Maria Llompart. Com apareixen reflectits en el poema?

6. Escriviu les paraules o grups de paraules que parlin del pas del temps (com per exemple, el rellotge)
7. Josep Maria Llopart és un home essencialment mediterrani i el paisatge que descriu en té totes les traces. Cercau-hi, al poema, elements que ho expressin (com per exemple, pinar)
8. La senzillesa del llenguatge queda també palesa en la utilització d'una expressió que es repeteix molt sovint a la literatura popular. Les noces que comenta el poema varen ser Escriviu altres expressions populars.
9. Analitzau i classifiqueu, segons la graella, el temps de les formes verbals que apareixen en aquest poema i compareu-les amb el que s'ha dit a l'exercici 6.

Estrofa	Temps verbal:	Temps verbal:	Temps verbal:
1			

10. L'expressió poètica no és exclusiva dels bons escriptors. Qui no haurà escrit, qualche vegada un poema? Si ja heu treballat la poesia a classe, intentau fer-ne un, encara que sigui curt. Si encara no heu treballat molt l'expressió escrita, se us proposa que, després d'haver fet totes les activitats, intenteu substituir els adjectius subratllats per uns altres que conservin el sentit del poema.

C. Anàlisi de l'estructura del poema

1. Comptau els versos que corresponen a cada estrofa i digau si corresponen a algun tipus determinat de mètrica.
2. Observau la rima dels versos que componen el poema. Què se'n diu, d'aquest tipus de rima. Compareu-la amb la d'algun sonet del mateix poeta que el professor us pot passar fotocopiats.
3. Si podeu llegir algun poema recent del mateix autor, compareu-ne l'estructura amb la dels llegits abans.

D. Activitats a partir del poema

Treballat el text, després d'haver-ne vist alguns trets de la forma i del fons, res millor que utilitzar-lo com a punt de partida per a l'estudi d'algun aspecte lingüístic concret. S'ha elegit l'adjectiu. L'ús mesurat que en fa l'autor en aquests versos sorprèn a la primera anàlisi que es fa de l'adjectivació. Però la varietat, des del punt de vista morfològic, dels adjectius que hi apareixen permet preparar moltes propostes didàctiques, algunes de les qual s'exposen tot seguit:

1. Cercau els adjectius qualificatius del poema i subratllau-los.
2. Classifiqueu-los segons la posició (davant/darrera) que ocupen respecte al substantiu. Penseu que a vegades el canvi de la situació de l'adjectiu en modifica el significat (un gran poeta/un poeta gran). Posau-ne alguns exemples.
3. L'adjectiu no sempre es troba al costat del substantiu. Fixau-vos en l'adjectiu "respectable" del vers 19 i digau a quin substantiu es refereix.
4. Alguns sintagmes nominals introduïts per una preposició són equivalents a un adjectiu:
Exemple: d'estiu estival
Completau: del sexe
de la ciutat
de verdor
5. A continuació, feu-ho a l'inrevés. Substituïu l'adjectiu per un sintagma nominal introduït per preposició:
Exemple:
aigua salobre aigua amb sal

Completau:

brogit llunyà
estiu calorós
autor estranger

6. Molts d'adjectius es poden substantivar:

Exemple: verd verdor
sec
fred
simpàtic

7. Completau la graella següent i fixau-vos en la formació del masculí/femení i del singular/plural d'aquests adjectius:

Masculí sing.	Femení sing.	Masculí pl.	Femení pl.
lent	lenta	lents	lentes
	tèbies		
		salobres	
			primeres
sec			

8. Com heu format el femení dels adjectius "tebi", "primer" i "sec"?

9. Quins canvis ortogràfics s'han produït en la formació del femení plural de "tebi" i "sec"?

10. Us haureu fixat que "salobre" és invariable al gènere. Cercau-ne, entre tots, altres exemples.

Des d'aquest article hem volgut, com a professores que som d'educació de persones adultes, col·laborar en l'homenatge tan merescut que el món de les lletres ret a Josep Maria Llompart. Tal volta aquestes pàgines puguin facilitar la coneixença d'aquest poeta als alumnes dels diversos centres i entitats que treballen en la formació de persones adultes. Descobrir la seva poesia és la millor forma anònima de reconeixement.

Notes:

1 "Pluja d'iniciatives" a *Full Informatiu de l'OCB*, núm. 8. Octubre 1992. Palma.

2 Preferentment per a alumnes d'un nivell elemental o mitjà de llengua o dels cursos de Graduat Escolar.

Bibliografia

LLOMPART, J. M. (1961)

Poemes de Mondragó

Ed. Moll. Palma

LLOMPART, J. M. (1980)

Mandràgola

Ed. 62. Barcelona

LLOMPART, J. M. (1981)

La capella dels dolors i altres poemes

Ed. 3i4. València

LLOMPART, J. M. (1990)

Jerusalem

Ed. 62. Barcelona

LLOMPART, J. M. (1991)

Països Catalans i altres reflexions

Ed. Moll. Palma

Revista *Lluc*

Homenatge a Josep M. Llompart (monogràfic)

Núm. 761. Març-abril 1991

Palma.

Revista *Com*

El com i el perquè de la lingüística textual (monogràfic)

Suplement núm 8. Octubre 1991.

Publicacions del Gabinet de Didàctica

Departament de Cultura. Barcelona

CUENCA, Mª J. (1992)

Teories gramaticals i ensenyament de llengües

Ed. Tàndem. València

Llibreria
Jaume de Montsó

GENERAL
FILOSOFIA
ART
ESCACS
TEXTOS BUP i COU
SERVEI BIBLIOGRÀFIC
INFORMATITZAT

PASSATGE JOAN XXIII, 1 B -"GERANIS CENTRE"
Tel. 721931 - Fax. 721931 - 07002 PALMA DE MALLORCA

Llibreria
galeria d'art

drac màgic

LLIBRES INFANTILS
VIATGES
VÍDEO-ÀUDIO
JOCS
TEXTOS EGB
MATERIALS REFORMA

C/. JERONI ANTICH, 1 -"CANTONADA PLAÇA PATINS"
Tel. 712717 - Fax. 7178091- 07003 PALMA DE MALLORCA

LA LLENGUA CATALANA A L'E.G.B. AMB LA METODOLOGIA MÉS AVANÇADA

Tot un sistema
d'aprenentatge fet per
autors mallorquins
pensant en les necessitats
pedagògiques de
les nostres escoles.

Antoni Artigues
Ramon Bassa
Miquel Cabot
Ramon Díaz
Joan Lladonet
Immaculada Pastor
del Seminari de
Didàctica del Català
ICE-CENC.

Demani més informació
a les bones llibreries
o directament a les
nostres oficines.

editorial
MOLL

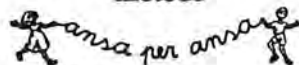
Torre de l'Anze, 4. Apartat 142
Tel. (971) 72 41 76 - 72 44 72
07001 Palma de Mallorca

CICLE INICIAL

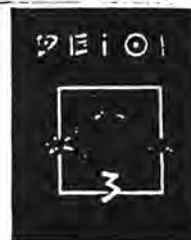
Per al primer curs
del cycle inicial,
-recordi el nostre
conegudíssim
mètode

CICLE PRIMARI

CICLE SUPLENTORI

Dades Bio-Bibliogràfiques

- 1925 Neix a Palma (Mallorca) el dia 23 de maig.
- 1926 Marxa amb la seva família a Galícia, on son pare, coronel d'infanteria, ha estat destinat.
- 1930 Havent passat a la reserva el coronel Llopart, la família torna a Mallorca i s'installa definitivament a Palma.
- 1935 Ingressa a l'Institut Balear de segon ensenyament.
- 1942 Obtingut el títol de batxiller, inicia els estudis de la carrera de Dret con a alumne lliure de la Universitat de Barcelona.
- 1947 Obté la llicenciatura en Dret.
- 1951 L'antologia **Els poetes insulars de postguerra**, aplegada per M. Sanchís Guarnier, inclou quatre poemes seus.
- 1956 Ingressa coma funcionari en la " Jefatura de Obras Públicas de Baleares", de la qual era aleshores enginyer cap el poeta Miquel Forteza. Col·labora amb Camilo José Cela en la fundació de la revista Papeles de Son Armadans, de la qual ocupa el càrrec de gerent, més tard, els de secretari i de subdirector.
Contreu matrimoni amb Encarnació Viñas Olivella, germana de la poetessa Cèlia Viñas.
- 1961 Publica **Poemes de Mondragó**.
Viaja a l'Alguer amb motiu de celebrar-s'hi els Jocs Florals de la Llengua Catalana, dels quals és mantenidor.
Deixa la revista Papeles de Son Armadans i inicia la seva col·laboració amb l'Editorial Moll con a assessor literari.
- 1964 Publica **La Literatura moderna a les Balears**.
- 1969-1972 Imparteix classes de literatura i cultura catalanes a la delegació a Palma de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, com a professor contractat.
- 1972 Publica **La Terra d'Argensa**, amb un pròleg de Joan Oliver.
- 1974 Publica **Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona**.
- 1976 Publica **Quinze poetes gallecs**, amb un pròleg de Basilio Losada.
- 1978-1986 President de l'Obra Cultural Balear.
- 1979 Pronuncia a l'Ajuntament de Barcelona el pregó de les festes de la Mercè. Designat pel Centre Català del PEN Club, pren part en el festival europeu de poesia que se celebra a Lovaina.
Publica **Urbanitat i Cortesia**.
- 1980 Publica **Mandràgola**, llibre pel qual li són concedits el "Premi de la Crítica Serra d'Or" i el "Premio Nacional de la Crítica".
- 1981 Publica **La Capella dels Dolors i altres poemes**, volum guardonat amb la Lletra d'Or.
- 1982 Li és concedit el "Premi d'Honor de les Lletres Catalanes".
La Generalitat de Catalunya el condecora amb la Creu de Sant Jordi.
Pren part en el Tercer Col·loqui de la NACS, celebrat a Toronto, on parla de Les Illes Balears dins el context dels Països Catalans.
Publica **Retòrica i Poètica**, recull de comentaris, estudis i textos crítics, que

- 1983 rep el "Premi d'assaig literari de la Generalitat de Catalunya"
Publica **Obra Poètica**, incloent tots els reculls editats anteriorment.
és elegit President de l'Associació d'Escriptors en llengua Catalana, càrrec que ocupa fins a 1987.
Pren part a la Setmana Catalana que se celebra a Karlsruhe.
- 1984 Publica **Poesia galaico-portuguesa**.
- 1985 És nomenat membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.
- 1987 Rep el nomenament de professor associat de la Universitat de les Illes Balears.
Presideix el Consistori dels Jocs Florals de Barcelona.
- 1988 Publica **Poesia gallega, portuguesa i brasilera moderna**.
- 1990 Publica **Jerusalem**.
És designat per la Institució de les Lletres Catalanes "Escriptor del mes de juny".
Participa en el "I Encontro Luso Catalão de Poetas" celebrat a Lisboa el mes d'octubre.
- 1991 La Universitat de les Illes Balears li dedica un homenatge amb motiu de la seva jubilació.
Apareix el llibre **Fotobiografia** recopilació gràfica realitzada per Francesc Amengual i Jaume Lladó.
Publica **Països Catalans? i altres reflexions**.

NOTA DE LA REDACCIÓ

La redacció de **PISSARRA** vol manifestar al diari "El Dia 16 de Balears" el seu agraïment per haver facilitat la publicació dels articles sobre "Experiències Educatives", del seu suplement CUADERNOS, que van sortir al número 64 de la revista.

Els autors dels articles mencionats són na Francesca Salvà i en Miquel F. Oliver als quals agraïm també la seva valuosa col·laboració.

A la vegada, lamentam que per causes alienes a la nostra voluntat aquest agraïment no figuràs al número corresponent de la revista.

Des de l'**STEI**

vos desitjam

Bones Festes

Aquest número extraordinari de **PISSARRA**, en homenatge a Josep Maria Llopart de la Peña, ha comptat amb la col·laboració del Ministeri d'Educació i Ciència.

Ministeri d'Educació i Ciència
Direcció Provincial de Balears

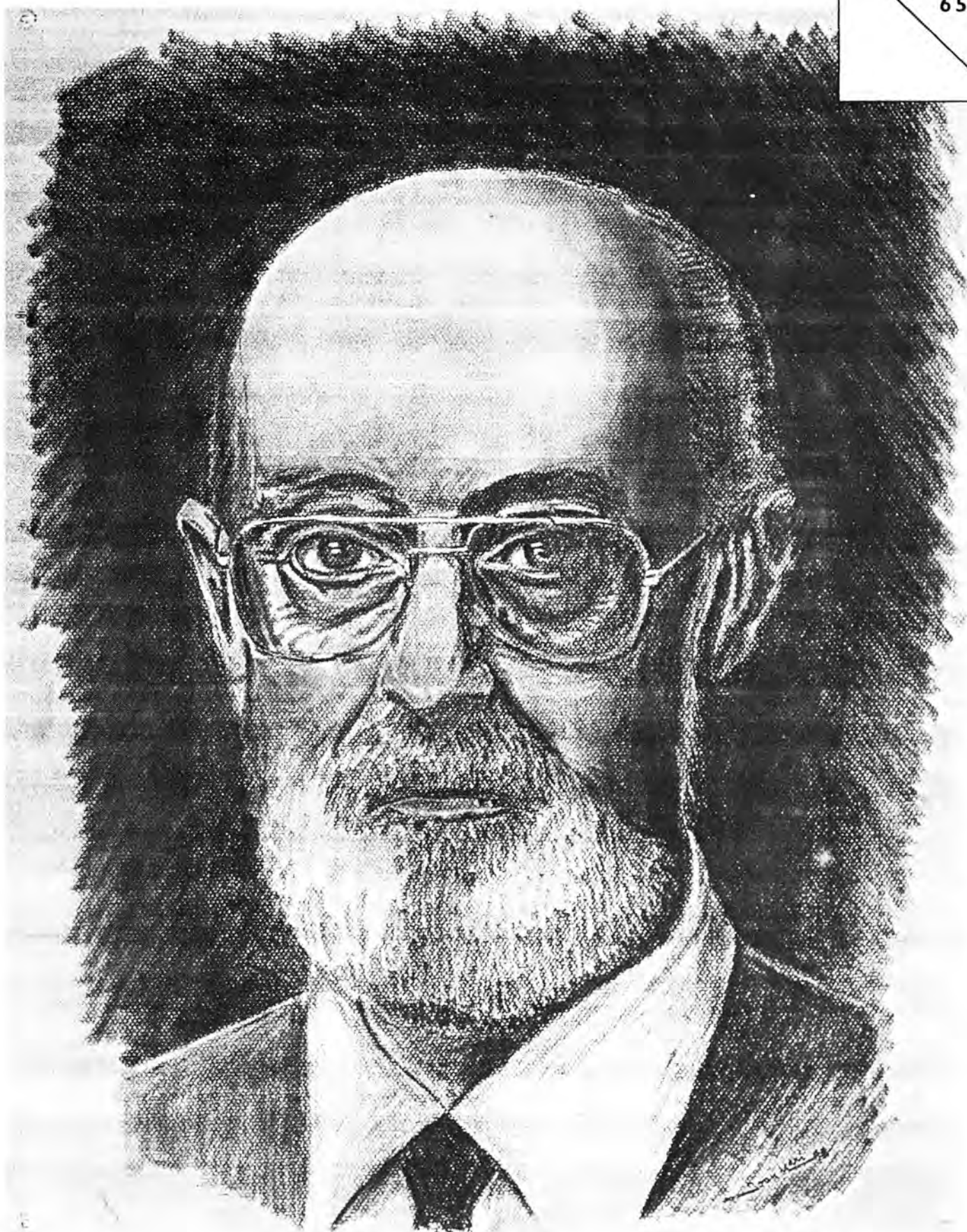
Ajuntament de Palma

"CENTRES CULTURALS MUNICIPALS EN FESTA A L'EXCORXADOR"

DIA 19 DE DESEMBRE DE 1992

Exposició de fotografies i objectes dels Centres Culturals

- 17'30 h. * Animació infantil amb el grup "BUROTS"
- 18 h. * El romancer i les cançons populars amb **BIEL MAJORAL i UC**
- 19 h. * Inauguració de la mostra per l'Il·lm. Sr. Batle
 * Ball de Bot amb el grup "SIS SOM"
 * Xocolatada
 * Cercaviles amb el grup "TAULA RODONA"
- 20'15 h. * Actuació de les corals:
 - Coral del Prat de Sant Jordi
 - Cants i rialles
 - Concert de piano a càrrec de **Joan Moll**
 - Orfeó Mayurqa
- 22 h. * Ball de saló amb la gran orquestra "GALANA"
-

Autor: Joan Mari

HOMENATGE A JOSEP M^a. LLOMPART

**CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS
GOVERN BALEAR**